

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Simone de Beauvoir

Moskova'da Yanlış Anlama

ANLATI

Çeviren: Aysel Bora

MOSKOVA'DA YANLIŞ ANLAMA

Simone de Beauvoir (1908-1986 Paris), Varoluşçuluk temalarına edebi bir uyarılama getiren filozof ve yazarlar grubunun üyesi. Roman ve denemeleri ile tanındı. Sorbonne'da felsefe eğitimi aldı. Adı genellikle J. P. Sartre ile birlikte anıldı. Sartre ile olan sıradışı hayat arkadaşlığı kadın-erkek ilişkilerinin yapısına dair açık görüşlere esin kaynağı oldu. *Le Deuxieme sexe* (İkinci Cins, 1948) adlı kitabı feminist edebiyatın klasikleri arasına girdi. *L'Invitée* (Konuk Kız, 1943), *Le Sang des autres* (Başkalarının Kanı, 1944), *Les Mandarins* (Mandarinler, 1954), *Pyrrhus et Cinéas* (Pyrrhus ve Cineas, 1944), *Pour une morale de l'ambiguïté* (Belirsizlik Ahlakı Üzerine, 1947), *La Vieillesse* (Yaşlılık, 1970), *La Longue marche* (Uzun Yürüyüş, 1957) kitaplarıyla hem roman hem de bir denemeci olarak ün kazandı. Bir Fransız aydın kuşağının entelektüel yaşamının tarihçesini sunan anılarını *Mémoires d'une jeune fille rangée* (1958: Bir Genç Kızın Anıları), *La Force de l'âge* (1960: Yaşlılık), *La Force des choses* (1963: Kadınlığının Hikâyesi), *Une Morte très douce* (1964: Sessiz Bir Ölüm) ve *Tout compte fait* (1972: Hesap Tamam) adlı yapıtlarında topladı. Sartre'in ölümünden sonra, onunla yaptığı konuşmaları *La Cérémonie des adieux* (1981: Veda Töreni) kitabında yayımladı.

Aysel Bora İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Fransız Filolojisi bölümünü bitirdi. *Meydan Larousse'u* hazırlayan çevirmen kadrosunda yer aldı. Daha pek çok ansiklopedik yayına katkıda bulundu.

Başlıca çevirileri: *Suçta Mutluluk*, Barbey d'Aurevilly; *Küçük Yazı Satıcısı*, Daniel Pennac; *Aydınlar Üzerine*, Jean-Paul Sartre; *Şimdi*, Nathalie Sarraute; *Açımız*, Nathalie Sarraute; *Bilmemek*, Milan Kundera; *Roman Sanatı*, Milan Kundera; *Ölümsüzlük*, Milan Kundera; *O Aşk*, Yann Andréa; *Kuşatılmış Yaşamlar*, Michel Houellebecq; *Gece'nin Güne Anlattığı*, Hector Bianciotti; *Ben Gidiyorum*, Jean Echenoz; *Sarışın Bombalar*, Jean Echenoz; *Ölümcül Kimlikler*, Amin Maalouf; *Renée Vivien'den Kerime'ye Mektuplar*, Jean Leproux; *Pierre Loti*, Gezegen Seyyahı, Alain Quella-Villéger; *Bizans Süiti*, Rosie Pinhas Delpeuch; *Tohum Ölmezse*, A. Gide; *Kibar Fahişelerin İhtişam ve Sefaleti*, Balzac; *Altın Gözlü Kız*, Balzac; *Ourania*, Le Clézio; *Açlığın Şarkısı*, Le Clézio; *Hırsızlar Sokağı*, M. Enard.

SIMONE DE BEAUVOIR

Moskova'da Yanlış Anlama

Çeviren
Aysel Bora

Anlatı

Yapı Kredi Yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 4185
Edebiyat - 1182

Moskova'da Yanlış Anlama / Simone de Beauvoir
Özgün adı: Malentendu à Moscou
Çeviren: Aysel Bora

Kitapeditörü: Korkut Erdur
Düzelti: Korkut Tankuter

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere - Avcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 77
Sertifika No: 12027

Çeviriye temel alınan baskı: L'Herne, 2013
1. baskı: İstanbul, Ağustos 2014
ISBN 978-975-08-3008-2

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2013
Sertifika No: 12334
© Editions de L'Herne, 2013, Published by arrangement with
Agence littéraire Pierre Astier&Associés
ALL RIGHTS RESERVED

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Önsöz

1966-1967 yılları arasında kaleme alınan uzun öykü *Moskova'da Yanlış Anlama*, aslında 1968 tarihli *La Femme rompue* (Yıkılmış Kadın) başlıklı derlemenin içinde yer alacaktı. Belirgin niteliklerine rağmen, Simone de Beauvoir onu bırakıp yerine *L'Age de discrétion*'u (Olgunluk Çağı) koydu. Eser ilk kez 1992'de *Roman 20-50* dergisinde yayımlandı.

Moskova'da Yanlış Anlama, yaşlanma yolundaki emekli öğretmen çift Nicole ile André'nin Moskova'ya yaptıkları bir seyahatte yaşadıkları evlilik ve kimlik krizini (sonunda atlatılacaktır) anlatır: ikili Moskova'da André'nin ilk evliliğinden olma kızı Macha'yla buluşurlar. Seçilen anlatım biçimi ele alınan konuya mükemmel uymuş görünür. Gerçekten de Simone de Beauvoir, Nicole ile André'nin karşılıklı bakış açılarını kısa sekanslar (dengeli olarak dağıtılmış, toplam yirmi dört sekans) halinde hızlı bir ritimle art arda sıralar: bu durumda okuyucu, bir an için yanlış değerlendirmelerinin, itiraf edemedikleri hayal kırıklıklarının, piyeyi deve yapan kinlerinin tutsağı olan taraflara göre ayrıcalıklı bir konumdadır. Üstelik bu teknik okuyucuya farklılıkları (André'nin kafasını meşgul eden şeyler daha çok politik iken, Nicole'ünkiler daha çok duygusallığa eksenlidir) ve benzerlikleriyle kadın ve erkek bakış açıları arasında bir paralellik kurma olanağı sunar. Si-

mone de Beauvoir bu ikili odaklanma tekniğini daha önceki romanlarında da (*Le Sang des autres*, *Mandarins*) kullanmıştı ama paralellik asla böyle bir yoğunlukta ve birbirini tamamlar nitelikte değildi.

Başlığın da gösterdiği gibi, anlatı bireysel hikâyeyle kolektif tarihi sıkı sıkıya birbirine bağlar: karı koca arasındaki anlaşmazlık politik hayal kırıklığının yaşandığı bir seyahat sırasında patlak verir. Bu bakımdan altmışlı yılların ortasındaki Sovyetler Birliği üzerine heyecan verici bir (eleştirel) tanıklık da sağlar. Simone de Beauvoir Yazarlar Birliği'nin daveti üzerine Sartre'la birlikte 1962-1966 arasında düzenli olarak gittikleri S.S.C.B'deki yolculuklarından esinlenmiş (Sartre ayrıca orada Rus sevgilisi Lena Zonina'yla da buluşuyordu, Macha'da Lena'nın bazı özelliklerini bulmak mümkün). Gördüklerine ve hissettiklerine dikkat kesilen tarafların yaşadıkları somut deneyimler üzerinden ülkedeki değişimin boyutları ölçülebilir ve bürokrasinin saçmalıkları yüzünden bir sürü aksilik yaşanır. Macha ile, yeniden keşfettiği Moskova'da saf bir sosyalizm idealini bulamadığı için sonuçta hayal kırıklığına uğrayan babası arasında S.S.C.B'nin kültürel durumu ve o dönemde Sovyet-Çin gerginliğinin ağır bastığı Sovyet dış politikası tartışmalara yol açar. Çekoslovakya'nın işgalinden sonra 1971'de kaleme alınan *Tout compte fait'de* (*Hesap Tamam*) Sovyet rejimi eleştirisi daha da şiddetlenecek ve özgürlükler sorununa daha fazla yer ayrılacaktır. Ama S.S.C.B'deki durumu yansıtan bu ayrıntılı tablo bu haliyle de çok değerli bir belge olarak kalır.

Simone de Beauvoir çiftin yaşadığı krizin ötesine geçerek daha genel temalara uzanır. Kadın kahramanlar kadınlık durumunun farklı veçhelerini canlandırır: özgür ve bağımsız olma iradesine ve gençliğindeki mücadelelere rağmen, aile hayatına fazlasıyla gömülen Nicole emellerinin tamama ermemesinden yakınırken, oğlunun nişanlısı Irene, her şeyi

uzlaştırma iddiasıyla hiçbir şeyi derinleştiremeyen yeni kuşağı temsil eder. Macha'nın rahatlığı ve bağımsızlığı Sovyetler Birliği'ndeki cinsel eşitlikten kaynaklanmaktadır. Ötekiyle iletişim sorunu öykü boyunca kendini hissettirir ama bu arada özellikle yaşlanmanın üzücü etkileri keşfedilir: yıpranan vücutlar, cinsellikten uzaklaşma, yapmayı tasarladıklarını hep bir yana bırakma, umutların kaybı. Yaş konusunda düşünmek tarafları zaman konusunda kendilerini sorgulamaya götürür (sonda Proust'a bir selamla). Kişilerin kafa karışıklığı bütün bu düşüncelere çoğu zaman son derece duygulandırıcı lirik bir ton verir. "Yanlış anlamanın" kızışması gitgide daha derin biçimde geçmişe gömülmeye neden olur ve insan hayatının anlamı üzerine bir sorgulamayla sonuçlanır: "Endişeyle sarsıldı: ölüm korkusundan çok daha dayanılmaz olan varolmanın endişesi." Bütün bu sorunsallar ve temalar sınıksız ve gerektiği gibi iç içe örülmüş durumdadır. Varlığıyla krize ve bilinçlenmelere neden olan turist rehberi ve çevirmen Macha bu ağın tam merkezinde yer alır.

Simone de Beauvoir, *Moskova'da Yanlış Anlama*'ın yerini alan "Age de discrétion"da, bir yanlış anlama yüzünden karşı karşıya gelen yaşlı bir çiftin durumunu yeniden ele alır ve ilk öyküden aktardığı birçok bölümü farklı bir bağlama oturtarak tekrarlar. Ama ilk öyküdeki Sovyet boyutunu metinden tamamen çıkartır ve bu defa sadece krizdeki kadın kahramanın bakış açısını benimser: bu tercih yazarın yeni hikâyeyi *La Femme rompue*'nün içine kolayca dahil etmesini sağlamıştır. Bu arada, *Moskova'da Yanlış Anlama*'ın zenginliği zamanla kendini kabul ettirmiş ve metnin bağımsız olarak yayımlanmasını gerekli kılmıştır.

Eliane Lecarme-Tabone

MOSKOVA'DA YANLIŞ ANLAMA

Gözlerini kitabından kaldırdı. İletişimsizlik üzerine bunca nakarat ne kadar da sıkıcı! İnsan iletişim kurmayı aklına koydu mu, bunu bir şekilde başarır. Herkesle değil, olsun, ama iki üç kişiyle. André yandaki koltukta oturmuş Kara Dizi'den bir kitap okuyordu. Nicole sıkıntılı ruh hallerini, pişmanlıklarını, küçük kaygılarını ona söylemezdi; kuşkusuz André'nin de kendi küçük sırları vardı ama esas olarak birbirlerinin her şeyini bilirlerdi. Nicole uçağın penceresinden dışarı bir göz attı: göz alabildiğine karanlık ormanlar ve açık çayırlar. Ellerinde birer kitap, yan yana oturup kim bilir kaç defa birlikte trenle, uçakla, gemiyle uzamı yarmışlardı? Denizde, karada ve havada yanyana sessizce süzölmeye sık sık devam edeceklerdi. O anda bir hatıranın tatlılığı ve bir vaadin neşesi vardı. Otuz yaşında mıydılar, yoksa altmış mı? André'nin saçları erkenden kirlaşmıştı: o zamanlar teninin mat diriliğini ortaya çıkaran bu aklar eskiden çok çekiciydi. Hâlâ da çekiciydi. Cildi sertleşmiş ve kırışmıştı, eskimiş köşefe, ama ağızdaki gülümseme ve gözler pırıltısını korumuştı. Her ne kadar fotoğraf albümleri yalanlasa da, gençlik haliyle bugünkü yüzü birbirine uyuyordu: Nicole onu yaşlı bulmuyordu. Herhalde André yaşlı olduğundan habersiz gibi durduğu için. Bir zamanlar koşmayı, yüzmeyi, tırmanmayı ve aynada kendine bakmayı çok seven o, altmış dört yaşını gamsızca taşıyordu. Kahkahalar, gözyaşları, öfkeler, kucaklaşmalar, itiraflar, sessizlikler, atılımlarla upuzun bir hayat ve bazen zaman hiç geçmemiş gibi geliyordu. Gelecek hâlâ sonsuza kadar uzanıyordu.

“Mersi.”

Nicole hostesin cüssesi ve sert bakışı yüzünden sepetten çekine çekine bir bonbon aldı, üç yıl önce restoranlardaki kadın garsonlar ve otelde odalarına bakan kadın görevlilerle de böyle olmuştu. Zorlama şirinliğe gerek duymuyor bunlar, haklarının kesin bilincindeler, onları takdir etmekten başka elden ne gelir: ama insan bunların karşısında kendini bir kabahat işlemiş ya da en azından şüphe altındaymış gibi hissediyor.

“Geliyoruz” dedi Nicole.

Yakınlaşan yere biraz korkarak bakıyordu. Sonsuz ama anbean kırılabilir bir gelecek. Nicole mutluluk verici bir güven duygusundan korkunun tırmanışlarına uzanan bu ruh gelgitlerini çok iyi bilirdi; üçüncü dünya savaşı patlar, André akciğer kanserine yakalanır –günde iki paket sigara çok fazlaydı, çok çok fazlaydı– ya da uçak yere çakılırdı. Böylesi bu işi bitirmek için güzel bir yol olurdu; beraberce ve vukuatsız; ama bu kadar erken değil, şimdi olmaz. Tekerlekler –biraz sertçe– piste değince, içinden “Bu defa da kurtulduk” diye geçirdi. Yolcular paltolarını giydi, eşyalarını topladılar. Beklemenin sabırsızlığı. Uzun bir sabırsızlık.

“Kayınların kokusunu duyuyor musun?” dedi André.

Hava çok serindi, epey ayazdı: Hostes on altı derece diye anons etmişti. Üç buçuk saatlik mesafedeki Paris ne kadar uzaktı, ne kadar yakındı, bu sabah yazın ilk büyük sıcağı altında ezilen, asfalt ve fırtına kokan Paris: Philippe yakındı, uzaktı... Bir otobüs –63’te indiklerinden çok daha geniş bir havaalanından geçerek– onları pasaport kontrolünün yapıldığı mantar biçimindeki camlı bir binaya götürdü. Çıkışta Macha onları bekliyordu. Nicole onun yüzünde Claire’le André’nin birbirine hiç benzemeyen ama ahenkle karışmış hatlarını yeniden görünce bir kez daha şaşırdı. Macha incecikti, şıktı, sadece “peruk gibi” saçları Moskova kokuyordu.

“Yolculuk iyi geçti mi? İyi misiniz? İyi misin?”

Babasına sen, Nicole’e siz diyordu. Bu normaldi ama yine de tuhaftı.

“Çantayı bana verin.”

Bu da normaldi. Ama paketlerinizi bir erkek taşırsa, sebebi sizin bir kadın olmanızdır; bir kadın taşırsa, o kadın sizden genç demektir ve siz kendinizi yaşlı hissedersiniz.

“Bagaj fişlerinizi bana verin ve şuraya oturun” dedi Macha otoriter bir tavırla. Nicole itaat etti. Yaşlı kadın. André’nin yanındayken çoğu zaman bunu unutuyordu ama binbir küçük çizik gelip hatırlatıyordu. Macha’yı gördüğünde “Genç ve güzel bir kadın” diye düşünmüştü. Otuz yaşındayken, kayın-pederi kırkılık bir kadın hakkında aynı kelimeleri kullandığında gülümsediğini hatırladı. Şimdi ona da insanların çoğu genç geliyordu. Yaşlı kadın. Buna razı olamıyordu (André’ye itiraf edemediği nadir şeylerden biri: Bu aptalca üzüntü). İçinden, “Yine de avantajlı yanları da var” diye geçirdi. Emekli olmak kulağa sanki biraz ıskartaya çıkarılmak gibi geliyordu. Ama istediğin zaman tatile çıkmak da çok hoş bir şeydi; daha doğrusu, her zaman tatilde olmak. Öğretmen arkadaşları sıcaktan kavrulan sınıflarda tatile çıkmanın hayalini kurmaya başlardı. Oysa o çoktan gitmiş olurdu. İtiş kakış kalabalığın arasında gözleriyle Macha’nın yanında ayakta duran André’yi aradı. André Paris’te çok fazla insanın zamanını almasına izin veriyordu. İspanya’dan siyasi mahkûmlar, Portekizli tutuklular, izlenen İsraililer, Kongo’lu, Angola’lı, Kamerun’lu asiler, Venezuela’lı, Peru’lu, Kolombiya’lı isyancılar –Nicole’ün unuttukları da vardı–, André gücü yettiğinde her zaman bu insanların yardımlarına koşmaya hazırdı. Toplantılar, gösteriler, mitingler, bildiriler, delegasyonlar, her türlü görevi kabul ediyordu. Bağlı olduğu çok sayıda grup ve komite vardı. Burada ondan bir şey isteyen olmayacaktı. Macha’dan başka kimseyi tanımıyorlardı. Yapacakları tek şey, her şeye beraber bakmaktı:

onunla bir şeyler keşfetmeyi ve mutluluklarının uzun tekdüzeliği içinde donup kalan zamanın fışkırırcasına yeniliklerle eski tazeliğine kavuşmasını seviyordu. Ayağa kalktı. Hemen sokaklarda, Kremlin'in duvarları altında olmak istiyordu. Bu ülkede beklemlerin ne kadar uzun olabileceğini unutmuştu.

–‘Geliyor mu, şu bagajlar?’

“Sonunda gelir” dedi André.

Üç buçuk saat, diye düşünüyordu André. Moskova o kadar uzakken, ne kadar da yakındı! Üç buçuk saatlik mesafe varken, Macha’yı bu kadar seyrek görmek (ama o kadar çok engel var ki, her şeyden önce bilet fiyatları).

“Üç yıl çok uzun zaman, dedi. Beni yaşlanmış bulmuş olmalısın.”

“Hiç de değil. Hiç değişmemişsin.”

“Sen daha da güzelleşmişsin.”

Macha’ya hayranlıkla bakıyordu. Artık yeni bir şey yaşamayacağına inanıyorsun, bunu kabulleniyorsun (hiç belli etmese de, kolay olmamıştı bu), ve bir bakıyorsun, yepyeni kocaman bir sevgi hayatını aydınlatıyor. Claire’in ona Japonya’dan, Brezilya’dan, Moskova’dan birkaç saatliğine getirdiği ürkek küçük kızla –o zamanki adı Maria idi– hiç ilgilenmemişti. Savaşın sonra kocasını tanıştırmak için Paris’e gelen genç kadın onun için bir yabancı gibiydi. Ama 60’ta Macha’nın ikinci seyahatinde aralarında bir şeyler geçmişti. Kızın ona neden bu kadar şiddetle bağlandığını pek anlayamıyordu; ama bu onu duygulandırmıştı. Nicole’e duyduğu aşk hâlâ canlıydı, ilgi doluydu, mutlu bir aşktı; ama birbirlerine o kadar alışmışlardı ki, André’nin Macha’nın bir parça sert ifadeli yüzünü bambaşka yapan o içten gelen hayranlık dolu neşeyi Nicole’de uyandırması mümkün değildi.

“Şu bagajlar geliyor mu?” diye sordu Nicole.

“Gelir, gelir.”

Neden sabırsızlanıyordu? Burada bol bol zamanları vardı. Özellikle emekliye ayrıldığından beri André Paris'te zamanın hızla geçmesinden bitap düşmüş, randevular arasında kaç parçaya bölünmüştü: boş zamanlarının genişliğini gözünde fazla büyütmüştü. Meraktan, gevşek davranıp reddedemekten, başına bir türlü kurtulamadığı bir alay mecburiyet sarmıştı. Bir ay boyunca bunlardan uzak olacaktı; o çok sevdiği, kaygılarının çoğu ondan doğduğu için çok fazla sevdiği gamsızlık içinde yaşabilecekti.

"İşte valizler" dedi.

Valizleri Macha'nın arabasına yerleştirdiler, Macha direksiyona geçti. Buradaki herkes gibi yavaş sürüyordu. Yol taze yeşillik kokuyor, Moskova nehrinde tomruk filoları akıntıyla sürükleniyordu, André içinde hayatının tadı tuzu olan o heyecanın yükseldiğini hissetti: onu coşturan ve korkutan bir macera başlıyordu, keşif macerası. Başarı kazanmakmış, önemli biri olmakmış, hiçbir zaman bunları dert etmemişti (eğer annesi eğitime devam etmesi konusunda bu kadar canla başla uğraşmasaydı, ailesininki gibi bir durumla pekâlâ da yetinirdi: Provence güneşinin altında iki öğretmen). Varoluşunun ve bizzat kendisinin gerçekliği André'ye sanki ona ait değilmiş gibi geliyordu: sanki bu gerçeklik anlaşılmaz bir şekilde bütün bir yeryüzüne serpiştirilmişti; onu tanımak için yüzyılları ve mekânları sorgulamak gerekiyordu; André tarihi ve seyahat etmeyi bu yüzden seviyordu. Ama kitaplara yansıyan geçmiş i dinginlikle incelerken, tanımadığı bir ülkeye –capcanlı zenginliğiyle, hakkında bütün bildiklerini fersah fersah aşan– yaklaşmak her zaman başını döndürüyordu. Bu ülke onu ötekilerden çok daha fazla ilgilendiriyordu. Taparcasına Lenin sevgisiyle yetiştirilmişti; seksen üç yaşındaki annesi hâlâ Komünist Parti saflarında militanca görev yapıyordu; kendisi partiye girmemişti; ama umudun ve umutsuzluğun iniş çıkışlarında, her zaman geleceğin anahtarlarının, dolay-

sıyla bu çağın ve kendi kaderinin anahtarlarının S.S.C.B.'nin elinde olduğunu düşünmüştü. Yine de, Stalin rejiminin en karanlık yıllarında bile bu ülkeyi şimdiki kadar yanlış anladığı izlenimine kapılmamıştı. Burada geçireceği günler onu aydınlatacak mıydı? 63'te turist olarak yüzeysel bir şekilde seyahat etmişlerdi (Kırım, Soçi). Bu defa sorular soracaktı, gazeteleri okutacaktı, kalabalıklara karışacaktı. Araba Gorki caddesine girdi. İnsanlar, mağazalar. Kendini burada evindeymiş gibi hissetmeyi başarabilecek miydi? Başaramamak düşüncesi onu paniğe sürüklüyordu. "Rusçayı daha ciddi bir şekilde çalışmalıydım!" dedi içinden. İşte kendi kendine söz verip de yapmadığı şeylerden biri daha: Assimil* metodunun altıncı dersini geçememişti. Nicole ona koca tembel derken haklıydı. Okumak, sohbet etmek, dolaşmak, bunlar için daima hazırды. Ama nankör çalışmalardan –kelime öğrenmek ya da fişleri dizmek –hiç hoşlanmıyordu. O halde bu dünyayı o kadar da ciddiye almamalıydı. Fazla ciddi, fazla havai. "Bu da benim çelişkim" dedi keyifle (koyu bir Marksist olan ve karısını ezen İtalyan bir yoldaşın bu cümlesi onu büyülemişti). Aslında olduğu haliyle kendini hiç de fena hissetmiyordu.

Tahrik edici yeşillikteki gar: Moskova yeşili. (André üç yıl önce "Eğer bu yeşili sevmezsen, Moskova'yı sevmezsin" demişti.)

Gorki caddesi. Pekin Otel: Şehirde yükselen ve her telden çalan üsluplarıyla sözde Kremlin'den esinlenen devasa binalarla kıyaslayınca mütevazı dekor süsü. Nicole her şeyi hatırlıyordu. Arabadan iner inmez Moskova'nın kokusunu tanıdı, herhalde araba sayısı çok arttığı için olsa gerek, 63'ten çok daha kesif bir benzin kokusu: özellikle kamyonlar ve kamyonetler. Nicole geniş çıplak hole girerken, "üç yıl oldu mu?" dedi kendi kendine (gazete satan kadının tezgahının üstü griye çalan bir örtüyle kapatılmıştı; restoranın –abartılı

* 1929'da Alphonse Chere! tarafından kurulan kolay dil öğrenme metodu. (ç. n.)

bir şekilde Çin tarzında dekore edilmişti- kapısında insanlar kuyruktaydı). Nasıl da süratle geçip gitmişti yıllar, endişe vericiydi. Yaşayacağı kaç adet üç yıl daha kalmıştı. Hiçbir şey değişmemişti; değişiklik sadece yabancılar içindi – Macha onları uyarmıştı; eskiden gülünç denecek kadar düşük olan oda fiyatları üç misli artmıştı. Üçüncü katta kat görevlisi kadın onlara bir anahtar verdi. Nicole uzun koridor boyunca kadının bakışını ensesinde hissetti. Odanın pencerelerinde perde vardı, şanslıydılar, otellerde çoğu zaman camlar perdesizdi. (Macha'nın evinde de gerçek anlamda perde yoktu, sadece ilıştırıverilen ince örtüler. İnsan alışıyor, demişti; zaten, tamamen karanlık olursa rahat uyuyamazmış.) Aşağıdaki geniş bulvar tamamlanmıştı; arabalar Mayakovski Meydanı'nın altından bir tünele dalıyordu. Kaldırımlardaki kalabalık yaz renkleri içindeydi: kadınlar çiçekli elbiselerle dolaşıyordu, kolları bacakları çıplak. Aylardan hazırandı, bu kadınlar havanın sıcak olduğunu hayal ediyorlardı.

Nicole valizini açmaya başladı:

“Sizin için bir şeyler getirdik” dedi Macha’ya.

Yeni romanlar, Pleiades ciltleri, birkaç plak. Ayrıca hırkalar, çoraplar, bluzlar: Macha süslenmeyi seviyordu. Büyük bir şevkle yünleri, ipekleri yokluyor, renkleri mukayese ediyordu. Nicole banyoya geçti. Şansları yine yaver gitmişti: iki musluk da, su gideri de çalışıyordu. Elbisesini değiştirdi ve makyajını tazeledi.

“Ne güzel bir elbise” dedi Macha.

“Ben de çok seviyorum.”

Elli yaşındayken kıyafetleri Nicole’e daima ya fazla kasvetli ya da fazla şen şakrak gelirdi. Şimdi kendisine yakışanı yakışmayanı biliyor, fazla dert etmiyordu. Artık zevk de almaz olmuştu. Eskiden elbiseleriyle olan neredeyse sevgi dolu o mahrem ilişki artık yoktu. Tayyörünü dolaba astı: onu iki yıl giymesine rağmen, kendisinden hiçbir şey bulamadığı ka-

yıtsız, kişiliksiz bir nesneydi. Bu arada Macha da aynada yeni giydiği şirin bluzaya değil, yeni büründüğü hiç beklenmedik ve çekici kimliğe bakarak gülümsüyordu. “Evet, hatırlıyorum” dedi Nicole içinden.

“Praga’da bir masa ayırttım” dedi Macha.

Oranın Nicole’ün en sevdiği restoran olduğunu hatırlamıştı: “ne kadar da düşünceli, hafızası da benimki gibi çok kuvvetli.” Nicole André’nin ona beslediği sevgiyi anlıyordu. Çünkü André her zaman bir kız çocuğu istemiş, oğlan olduğu için Philippe’e azıcık içermişti.

Macha on dakikada onları Praga’ya götürdü. Paltolarını vestiyere bıraktılar, mecburi usul: bir restorana sırtında ya da kolunda mantoyla girmek yasak. Zemini taş döşeli, palmiye ve yeşilliklerle dolu bir yemek salonuna oturdular; mor renklerin hâkim olduğu büyük bir manzara resmi bütün bir duvarı kaplıyordu.

“Kaç votka?” diye sordu Macha. “Ben araba kullanıyorum: içmiyorum.”

“Sen yine de üç yüz gramlık söyle” dedi André.

Bakışlarıyla Nicole’ün gözlerini aradı:

“İlk akşamlık olmaz mı?”

“İlk akşamlık, olsun bakalım” dedi Nicole gülümseyerek.

André’nin sigarayı nasıl içiyorsa içkiyi de öyle içmeye eğilimi vardı, aşırıya kaçarak; Nicole tütünle mücadelede pes etmişti ama alkol konusunda onun daha ölçülü davranmasını sağlamakta başarılı olmuştu.

“İlk akşamın şerefine ben de rejimi bırakıyorum” dedi Nicole. “Havyarla sebzeli tavuk çorbası alacağım.”

“Rejim mi yapıyorsunuz?”

“Evet, altı aydır. Kilo alıyordum.”

Belki emeklilikte eskisinden daha fazla yiyordu; her halükârda daha az yakıyordu. Philippe bir gün şöyle demişti: “Aa baksana: tostoparлак olmuşsun sen!” (O zamandan

beri zayıfladığının hiç farkında değil gibiydi.) Tam da bu yıl Paris'te varsa yoksa çizgilerini koru ya da eski çizgilerine kavuş'tan başka şey konuşulmaz olmuştı: düşük kaloriler, karbonhidratlar, mucizevi ilaçlar.

"Çok iyi durumdasınız" dedi Macha.

"Beş kilo verdim. Almamaya dikkat ediyorum. Her gün tartılıyorum."

Eskiden kilosunu bu kadar dert edeceği aklına bile gelmezdi. Ve hoop! Bedeninin içinde kendini tanıyamaz hale geldikçe, onunla daha fazla ilgilenmek zorunluluğu hissediyordu. Vücudu onun sorumluluğu altındaydı ve ona biraz gözden düşmüş, biraz ufalmış, ilgisine muhtaç eski bir dosta bakar gibi gönülsüz bir sadakatle bakıyordu.

"Demek Philippe evleniyor" dedi Macha. "Nişanlısı nasıl biri?"

"Hoş, zeki" dedi André.

"Ben pek hoşlanmıyorum" dedi Nicole.

Macha gülmeye başladı: "Bunu nasıl da söylediniz! Ben asla gelininden hoşlanan bir kayıvalde görmedim."

"Dört dörtlük kadın' tarzında biri" dedi Nicole. "Böylelerinden Paris'te çok var. Ne olduğu meçhul bir mesleğiniz vardır, iyi giyindiğinizi, spor yaptığınızı, evinizi çok iyi döşediğinizi, çocuklarınızı harika bir şekilde yetiştirdiğinizi iddia edersiniz; her planda başarılı olabileceğinizi kendinize kanıtlamak istersiniz. Ama aslında çok dağınık, hiçbir yere varamazsınız. Bu tür kadınlar kanımı donduruyor."

"Biraz haksızlık ediyorsun" dedi André.

"Belki."

Nicole yeniden kendine sordu: "neden Irene? Philippe evlendiğinde, düşünüyordum ki... onun evlenmeyeceğini, onun her küçük oğlan gibi bana 'Büyüyünce seninle evleneceğim' diyen o küçük oğlan olarak kalacağını düşünüyordum. Ve bir akşam, bir bayram günü doyasıya oynamış, doyasıya gülmüş,

doyasıya bağırıp çağırılmış bir çocuğun biraz aşırı heyecanlı haliyle dedi ki: ‘Sana büyük bir haberim var!’” Nicole’ün göğsüne o gong darbesi inmiş, yanaklarına kan hücum etmiş, dudaklarının titremesini önlemek için kendini bütün gücüyle kasmıştı. Bir şubat akşamı perdeler çekilmiş, lambaların ışığı rengârenk yastıkların üzerine vururken, aniden o yokluk uçurumu oyuluvermişti: “Başka bir yerde başka bir kadınla yaşayacak. Evet öyle! Bunu kabullenmem gerek” demişti kendi kendine. Votka buzluysa, havyar kadifemsi bir grilikte. Macha’dan hoşlanıyordu, bir ay boyunca André onun olabilecekti. Kendini çok mutlu hissetti.

André, birine Macha’nın, diğerine Nicole’ün yerleştiği iki yatak arasındaki koltuğa oturmuş, kendini çok mutlu hissediyordu. (63’te Yuri arkeolojik görevdeydi, Vassili’yi de yanında götürmüştü, Macha’nın dairesi boştu. Bu yıl André’nin akşamı Macha’yla birlikte geçirmek için bu otel odasından başka imkânı yoktu.)

“Bütün bir ay serbest kalacak şekilde işimi ayarladım” dedi Macha.

Moskova’da klasik Rus eserlerini Fransızca olarak yayımlayan bir yayınevinde ve çeşitli yabancı ülkelere yönelik ve çağdaş metinler yayımlayan bir dergide çalışıyordu. Çeviri yapıyor ama aynı zamanda okuyor, seçiyor, önerilerde bulunuyordu.

“Hafta sonu Vladimir’e gidebiliriz” diye devam etti. “Arabayla üç saat.”

Nicole’le konuşuyordu: Novgorod, Pskoff, Veliki Rostov, Leningrad. Nicole’ün hareket etmeye ihtiyacı vardı, olsun, S.S.C.B.’ye daha çok André’nin hoşuna gitsin diye gelmişti, André seyahatin onun için de güzel geçmesini istiyordu. Sımsıcak duygularla ikisine bakıyordu. Macha’nın Claire’den çok Nicole’le benzerlikleri vardı, Claire, nüfusa kaydettirdikleri çocukları doğar doğmaz, boşanmakta neyse ki onun kadar

istekli davranan o salak güzel. André Nicole'le Macha'nın iyi anlaşmasından memnundu: dünyada en sevdiği iki insan (az da olsa Philippe'e karşı duyduğu kıskançlığı yenmeyi bir türlü başaramamıştı. Nicole'le oğlu arasında çoğu zaman üçüncü kişi durumuna düşüyordu). Nicole. Nicole Macha'dan çok daha önemliydi. Ama Macha'nın yanında, o olmasa asla tanıyamayacağı o hisse kapılıyordu: bir romantizm ve macera hissi. Yeni maceralar yaşamasına hiçbir şey engel değildi. Nicole bir gün yatak zevkleri için kendini fazla yaşlı bulduğunu söylemişti. (Saçmalık, Nicole'ü bugün de eskisi kadar her şeyiyle seviyordu.) Yani Nicole ona özgürlüğünü geri vermişti. Gerçekte ise hâlâ kıskançlık krizlerine kapılabilecek durumdaydı: artık önlerinde tartışmalarla harcayacak kadar yaşayacak zamanları yoktu. Hem sonra, jimnastiğe ve sıkı bir kontrole rağmen vücudu hoşuna gitmiyordu, bir kadına sunulacak matah bir şey değildi. Cinsel zevklerden uzak durmak ona üzüntü vermiyordu (ilgisinin azalışını yaşlılığın belirtisi olarak görüp bir refleksle tepki göstermesi dışında). Ama düşündükçe keyfi kaçardı: "Artık bitti. Bundan sonra hayatın bana sunacağı hiçbir sürpriz kalmadı." Ve sonra Macha ortaya çıkmıştı.

"Kocan seni ondan çalışıyoruz diye kızmayacak mı?" diye sordu André.

"Yuri hiç kızmaz" dedi Macha keyifle.

Praga'daki sohbetlerinden anlaşıldığı kadarıyla Macha Yuri'ye karşı aşktan çok dostluk besliyordu; ama ne olursa olsun Yuri'nin öyle ya da böyle ona uygun biri çıkmış olması bir şanstı: Macha annesinin ve üvey babasının içinde bulunduğu ortamlardan ve genel olarak kapitalist dünyadan tiksiniyor, kafasına esmiş, S.S.C.B.'de kalabilmek için evlenmişti. Bu ülke onun ülkesi olmuştu: André'nin gözünde sahip olduğu itibar da kısmen buradan geliyordu.

"Kültürel planda bu yıl durum nasıl?"

“Her zamanki gibi, mücadele veriliyor” dedi Macha.

Macha liberal dediği, akademizmle, dogmatizmle, Stalin-ci kalıntılarla mücadele eden tarafta yer alıyordu.

“Peki kazanıyor musunuz?”

“Bazen. Söylentilere bakılırsa, bazı bilim insanları yere göğe konulmayan doğanın diyalektiği fikrini didik didik etmeye hazırlanıyormuş; bu çok büyük bir zafer olurdu.”

“Bir şeyler için mücadele etmek zorunda olmak güzel bir şey” dedi André.

“Sen de mücadele ediyorsun” dedi Nicole hararetle.

“Hayır. Cezayir savaşından beri etmiyorum. İşe yaramaya çalışıyorum, aynı şey değil. Üstüne üstlük, çabalar nerdeyse daima boşa gidiyor.”

62’den beri dünya üzerindeki bütün nirengi noktalarını kaybetmişti, belki de bu yüzden o kadar koşuşup duruyordu: çünkü artık etkin olamıyordu. İktidarsızlığı –bütün Fransız solunun iktidarsızlığı– bazen neşesini kaçırıyordu. En çok da uykudan uyanırken: o zaman yataktan kalkmak yerine yorganına sarılıyor, çarşafı başının üstüne çekiyor, ancak acil bir randevuyu hatırlayınca yataktan fırlıyordu.

“O zaman neden yapıyorsun?” dedi Macha.

“Yapmamak için hiçbir neden göremiyorum.”

“Kendin için çalışabilirsin. Üç yıl önce bahsettiğin şu makaleler hani...”

“Onları yazmadım. Nicole sana benim tembelin teki olduğumu söylesin.”

“Yoo” dedi Nicole. “Nasıl yaşamak istiyorsan öyle yaşıyorsun. Neden kendini zorlayacaksın ki?”

Böyle mi düşünüyordu? Nicole onu eskisi gibi hırpalamıyordu ama herhalde pes etmişti de ondan. Kocası yüzünden biraz hayal kırıklığına uğramamış olsa, oğlunun tezine bu kadar önem vermezdi. Ne kötü.

“Yine de yazık” dedi Macha.

André'nin içinde bir yankı tekrarladı: yazık. Nicole'ün esef duygularını kabullenmişti. Ama Macha'ya hiçbir şey yapmamış yaşlı bir emekliden başka bir imaj sunmak isterdi. Bazı çağdaş olaylar hakkında, Nicole'ün ilginç bulduğu fikirleri vardı. Bu fikirleri derinleştireceğine dair kendi kendine defalarca söz vermişti. Ancak, şimdiki zaman onu fazlasıyla meşgul ediyordu: André bugünün dünyasını anlamayı tamamlamadan geçmişe dönmek istemiyordu; ama günceli takip etmek ne kadar da çok zaman alıyordu! Yine de bir gün gelecek, bugünü keşfetme işi tamamlanacak diye düşünmüştü, işte o zaman, heyecan ve coşku içinde taslak halinde belirmiş ve –geçici olarak– bir kenara atılmış projelere devam edecekti. O gün gelmemişti, gelmeyecekti. Bunu bugün fark ediyordu: bu iş, sonu gelmeyecek bir işti. Yıldan yıla bilgisi arttığı halde, kendini daha da cahilleşmiş buluyordu. Etrafındaki anlaşmazlıklar, zorluklar, çelişkiler çoğaldıkça çoğalıyordu. Çin ona 1950'dekinden de beter nüfuz edilemezmiş gibi geliyordu. S.S.C.B.'nin dış politikası onu şaşkına çeviriyordu.

“Çok geç değil” dedi Macha yüreklendirici bir sesle, onu üzmemekten korkuyormuş gibi.

“Hayır, çok geç değil” dedi André şevkle.

Çok geçti, o değişmezdi. Aslında Philippe gibi kendini bir disipline zorlamayı bilseydi, hem zamanı üstüne bilgi edinebilir, hem de tarihte belli bir nokta üzerinde derinleşebilirdi. Yalnız şu vardı, çocukluğunda çok fazla baskıya maruz kaldığından, her türlü baskı ve zorlama tüylerini diken diken ediyordu. Okulu kırmanın, firarların –şiddetle cezalandırılan ve bir o kadar da tatlı– tadı damağında kalmıştı. Tembelliği konusunda kendini asla samimi olarak suçlamamıştı: Bu tembellik onun dünyaya açılma, her şeye hazır bulunma, müsait olma iradesinden ileri geliyordu. Macha'nın bakışları karşısında tembelliğini aniden başka bir gözle görmeye başlamıştı: kötü bir huy, bir alışkanlık, silinmez biçimde onu damgalayan

bir kusur. Kendisi buna razı olmuştu, tembellik üzerinden akıyordu: ve şimdi istese bile onu alt edemiyordu.

“Macha’nın sana bağlı olması çok dokunaklı” dedi Nicole, yalnız kaldıklarında.

“Kendi kendime neden diye soruyorum. Yuri’nin onun için bir destekten çok bir yoldaş olduğunu düşünüyorum. Macha kendisi için bir baba arzu etti. 60’ta Paris’e gelirken beni sevmeye kararlı gelmişti.”

“O kadar da mütevazı olma” dedi Nicole gülerek. “Ben seni karar vermeden sevdim.”

“Gençtim.”

“Sen yaşlanmadın.”

İtiraz etmedi. Nicole André’nin yaşının bilincinde değilmiş gibiydi; André yaş konusunu açmazdı: ama sık sık bunu düşünür, fena halde canı sıkılırdı. Uzun süre –kötü niyetle, pervasızlıkla, kendini kandırarak– kendini bir yetişkin olarak görmeyi reddetmişti. Şu profesör, şu aile babası, şu ellilik adam, gerçekten de o değildi. Ama şimdi hayat üzerine kapanıyordu; artık ne geçmiş ne de gelecek ona kendisini kanıtlayacak bir fırsat sunabilirdi. Altmış küsur yaşındaydı, hiçbir şey yapmamış emekli ihtiyarın tekiydi. Artık fark etmiyordu. Ona şöyle bir değip geçen pişmanlık hissi çoktan dağılmıştı. Sorbonne’da profesör, tanınmış bir tarihçi olarak, arkasında bıraktığı o kaderin ağırlığıyla kendini yeniden bulacak ve bu kader ona o kadar da hafif gelmeyecekti. Asıl kötü olan, kendini tanımlanmış, çerçevelenmiş, olup bitmiş olarak bulmak, gelip geçici anların birbirine eklenmesiyle etrafınızda sizi kapana kısıran bir kabuğun oluşması. Nicole’ü öptü ve yatağa girdi. Rüyalar: en azından onlar kalmıştı. Yanağını yastığa dayadı. Uykuya daldığını hissetmek hoşuna gidiyordu. Rüyaları onu hiçbir kitabın, hiçbir filmin yapamayacağı kadar derinden yabancılaştırıyordu. Anlamsızlıkları onu büyülüyordu. Ağzındaki bütün dişlerin döküldüğünü gördüğü o iğrenç

kâbuslar hariç, rüyalarında yaşı yoktu, zamandan kaçıyor. Kuşkusuz bu rüyalar kendi kişisel tarihinde cereyan ediyor, geçmişinde gelişip serpiliyordu: ama ona gizemli gelen bir şekilde; rüyalar geleceğe doğru uzayıp devam etmiyor, o da onları unutuyordu: katıksız bir şimdiki zaman. Rüyalar geceden geceye siliniyor, tek tek su yüzüne çıkıyor, üst üste yığılmıyordu: sonsuz bir yenilenme.

*

“Yine de yabancıların Vladimir’e arabayla gitmesi neden yasak anlamak isterdim” dedi André.

Tren süratle, sarsmadan ilerliyordu; yalnız, vagondaki bütün koltukların arkası lokomotifin dönüktü, Nicole ters oturarak seyahat edemediğinden midesi kalkmış bir haldeydi (sağlıkta, kuvvetlilikte, dayanıklılıkta oğlanlarla yarıştığını iddia ettiği zamanlarda ne büyük bir utançtı!). Koltuğunda dizlerinin üstüne oturmuş, yüzünü arkadaki André’yle Macha’ya dönmüştü: Bu da bir süre sonra çok yorucu oluyordu.

“Anlamaya çalışma” dedi Macha. “Yol güzel: yol üzerindeki köyler refah içinde. Mesele, yabancılara karşı duyulan o eski güvensizlik temeline dayanan bürokratik bir saçmalık.”

“Nezaket ve güvensizlik: komik bir karışım” dedi Nicole.

63’te bu onları şaşırtmıştı. Kuyruklarda –Lenin mozolesinde, Gum mağazasında, restoran kapılarında– Macha’nın bir sözü yetiyor, insanlar geçmemiz için kenara çekiliyordu. Buna rağmen Kırım’ın her yerinde yasaklarla karşılaşmışlardı: Doğu kıyısı, Sivastopol, yabancılara yasaktı. Intourist Turizm Bürosu Yalta’yı Simferopol’e bağlayan yolun onarımında olduğunu iddia etmişti: ama Macha’ya aslında yolun sadece yabancılara kapalı olduğunu itiraf etmişlerdi.

“Çok yorgun değilsin ya?” diye sordu André.

“İdare ederim.”

Nicole biraz bitkindi; ama bir türlü batmak bilmeyen güneşin ışıkları onu duygulandırmıştı, geniş ve dingin kırların ters yönde kaçışına bakarken yorgunluğunu unutuyordu. Dört güzel gün geçirmişti. Moskova biraz değişmişti; daha doğrusu çirkinleşmişti. (Hem yerler hem de insanlar konusunda değişikliklerin daima olumsuz biçimde gerçekleşmesi yazık.) Geniş bulvarlar açılmış, eski mahalleler yıkılmıştı. Taşıtlara yasaklanan Kızıl Meydan daha geniş ve daha resmi görünüyordu: kutsal bir mekân. Eskiden gökyüzüne doğru havalanan Vasili Kilisesi'nin arkasındaki devasa otel ufku kapatıyordu. Önemli değildi. Nicole Kremlin'deki kiliseleri, içlerindeki ikonaları, müzelerdeki ikonaları mutlulukla yeniden gezip görmüştü: özellikle akşamları camların ve yeşil yapraklı çiçeklerden bir perdenin arasından portakal rengi ya da pembe ipekten eski usul saçaklı bir abajurun sıcak ışığını gördüğünde onu büyüleyen o eski evlerden hâlâ kalmıştı.

"İşte Vladimir'e geldik" dedi Macha.

Valizlerini otele bıraktılar. Otelde akşam yemeği için geç olmuştu. Macha dışarıda piknik yapmalarına karar vermişti. Hâlâ pembe gökyüzünde yusuvarlak bir ay yükselmişti. Kremlin surları boyunca uzanan yolu takip ettiler: ayaklarının altında bir ırmak, gar, yanıp sönen ışıklar. İçinde bir kilisenin yükseldiği, alev çiçeği ve petunya kokulu bir bahçeden geçtiler: Banklarda sevgililer sarmaş dolaştı.

"Burada durabiliriz" dedi Nicole.

"Biraz ilerisi daha iyi" dedi Macha.

Macha kumanda ediyor, onlar itaat ediyorlardı; Nicole bunu eğlenceli buluyordu, çünkü itaat etmek gibi bir alışkanlığı yoktu.

Yürümeye devam ettiler ve başka bir kilisenin etrafını kuşatan başka bir bahçeye girdiler.

"Şuraya oturalım" dedi Macha. "Burası Vladimir'in en güzel kilisesidir."

İnce uzun, altın yaldızlı tek bir soğan kubbeyle taçlanmış kilisenin beyaz duvarları yarıya kadar ince işlemelerle kaplıydı. Sadeliğiyle ışık saçıyordu. Oturdular, Macha yiyecek paketlerini açtı.

“Ben sadece iki haşlanmış yumurta alacağım” dedi Nicole.

“Acıkmadınız mı?”

“Acıktım. Ama şişmanlamak istemiyorum.”

“Aman! Takmayın bunu” dedi Macha. “Biraz daha yiyebilirsiniz.”

Macha’nın kaba ve öfkeli sesi Nicole’ü gülümsetti: kimse onunla bu tonda konuşmazdı. Bir *pirojki** ısırdı.

“Yuri ve Vassili de benim kadar uysal mı?”

“Oldukça uysallar” dedi Macha keyifle.

“O zaman bir de babanızı korkutmaya çalışın: ona günde kırk sigara içerse, akciğer kanseri riski taşıyacağını söyleyin.”

“İkiniz de kafamı şişirmeyi kesin” dedi André nazik bir tonda.

“Çok içtiğin doğru” dedi Macha.

“Öyleyse şu votkayı ver bana.”

Macha karton bardakları doldurdu, bir süre sessizce yiyip içtiler.

“Bu kilise güzelmış” dedi André sesinde bir hüznle. “Ona dikkatle bakıyorum; ama sekiz gün sonra onu bir daha hatırlayamayacağımı biliyorum.”

“Ben de” dedi Nicole.

Evet, Nicole altın yaldızlı beyaz kiliseyi unutacaktı, ne kadar çok şeyi unutmuştu! Hemen hemen hiç bozulmadan koruduğu o merak duygusu ona çoğu zaman manyakça bir inattan başka bir şey değilmiş gibi geliyordu: madem hatıralar toza dönüşüyor, o zaman neye yarar? Ay ve sadık bir şekilde onu takip eden küçük yıldız parlıyordu, Nicole, *Aucas-*

* Pirojki: böreğebenzen, lokma şeklinde hamur işi. (ç. n.)

sin ile Nicolette'in* o hoş dizelerini tekrarlardı: “Küçük yıldız, seni görüyorum/Ay seni kendine doğru çekerken”. İçinden, edebiyatın avantajı da bu, dedi: insan gittiği yere kelimeleri de kendisiyle birlikte götürüyor. Görüntüler soluyor, şekil değiştiriyor, silinip kayboluyor. Ama o, eski kelimeleri aynen yazıldıkları şekliyle boğazında yeniden buluyordu. Kelimeler onu yıldızların tıpkı bugünkü gibi parladığı geçmiş yüzyıllara bağlıyordu. Ve bu yeniden doğuş ve bu devamlılık onda bir sonsuzluk izlenimi uyandırıyor. Dünya yıpranmıştı; yine de ilk çağlardaki gibi taptaze görünen ve şimdiki zamanın yettiği böyle anlar vardı. Nicole buradaydı, kiliseye bakıyordu: hiç sebepsiz, sadece görmek için. Birkaç yudum votkayla kızınsınca, bu kayıtsızlıkta dokunaklı bir hoşluk buluyordu.

Otele döndüler. Pencerelede perde yoktu, ama Nicole başına bir eşarp sarıp hemen uykuya daldı. Uykudan uyanmanın getirdiği yumuşama. André ışığa boğulan odada yatağında kıvrılmıştı, gözleri bir idam mahkûmu gibi bağlı, sanki uykunun karışıklığında dünyanın sağlamlığını sınamak istermiş gibi eli çocuksu bir hareketle duvara dayalı. Nicole kim bilir kaç defa yatağın kenarına oturmuş –oturmaya da devam edecekti– elini omzuna koyarak onu hafifçe dürtmüştü. Bazen André mırıldanırdı: “Günaydın anneciğim”, sonra silkinip şaşkın bir edayla gülümserdi. Nicole elini onun omzuna koydu.

“Size bir şey göstermek istiyorum” dedi Macha kilisenin kapısını iterek. Loşlukta onlara yol gösterdi:

“Yabancılar reva görülen akıbete bakın.”

Freskte, Son Yargı resmedilmişti. Sağda melekler, uzun harmanileriyle ebedi seçilmişler; solda cehennemlikler, üzerlerinde vücuda oturan uzun siyah ceketler, diz altından bağlanan külot pantolonlar, dantel yakalıklar gibi, o devrin kıyafet-

* *Aucassin ile Nicolette*: XIII. yüzyılda Picardie diyalektinde yazılmış, anlatı bölümleriyle şarkılı dizelerin birbirini izlediği dramatik oyun anlamına gelen “chante-fable”. Kavuşamayan iki sevgilinin hikâyesi anlatılır. (ç. n.)

leri ve keçi sakallarıyla Fransızlar; onların arkasında kafaları sarıklı Müslümanlar.

“Bu gerçekten de eski bir gelenekmiş” dedi Nicole.

“Aslında” dedi Macha, “Rusya nadir dönemler hariç, geniş ölçüde Batı’ya açık olmuştur. Ama, özellikle kilisenin içindeki bazı çevreler Batı’ya daima karşıydı. Baksanıza, ya-bancılar ulusal kimlikleri yüzünden değil, inançsızlıkları yüzünden lanetlenmişler.”

“Pratikte ikisi de aynı kapıya çıkar” dedi André.

Bu sabah aksiliği üstündeydi. Bir önceki gün güzel geçmişti. Vladimir’i, kiliselerini, Rublev’in* fresklerini seviyordu, doğru dürüst yemek yiyip yememesi umurunda değildi, annesi ona iyi terbiye vermişti. Ama Macha’yla uç veren tartışma onu sinirlendiriyordu. O ana kadar hep Macha’nın kendisiyle aynı görüşleri paylaştığına inanmıştı.

“Sizdeki şu milliyetçiliğin kökünün kazınması pek kolay olmayacak” diye devam etti kiliseden çıkarken. Sonuçta bana açıkladığın şey, sizin artık devrimci bir ülke olmaktan çıktığınız ve bunun da gayet iyi olduğu.

“Hiç de değil. Devrimi biz yaptık ve devrimi sorgulamak söz konusu olamaz. Ama siz Fransa’da savaş nedir bilmiyorsunuz. Biz biliyoruz. Biz savaş istemiyoruz.”

Macha öfkeyle konuşmuş, André de sinirlendiğini hissetmişti.

“Kimse savaş istemiyor. Benim dediğim, eğer siz Amerika’ya meydanı boş bırakırsanız, tırmanışı durdurmazsanız, savaş o zaman korkulur hale gelir. Münih** hiçbir şeyi engellemedi.”

“Şimdi sen A.B.D.’nin üslerini bombalarsak, misilleme yapmazlar mı sanıyorsun? Biz böyle bir riski göze almayacağız.”

* Andrey Rublev: Büyük Rus ressamı (1360-1430). Kilise freskleriyle ünlüdür. (ç. n.)

** “Münih önleyememişti”: 1938 Münih Antlaşmasıyla Avrupa’nın Almanca konuşulan bölgeleri Almanya’ya verilmişti. Bütün bu topraklara askeri güç kullanmadan sahip olması, Danzig bölgesini de isteyen Hitler’in Polonya’ya saldırarak II. Dünya Savaşı’nı başlatmasını engelleyememişti. (ç. n.)

“Çin’e saldırsalar da mı kılınızı kıpırdatmayacaksınız?”

“Ayy! Yine başlamayın, dedi Nicole. İki saattir tartışıp duruyorsunuz: ikiniz de birbirinizi ikna edemeyeceksiniz.”

Bir süre sessizce yürüdüler. Sokaklar insan doluydu. Kayın şenliğiydi: kuşkusuz şaraplı ekmek yortusu Corpus Domini’nin* yerine ikame edilmiş bir şeydi. İnsanlar açık havada büyük bir dans pistinde gece yarısına kadar dans etmişti (ne masa ne sandalye, sadece etrafı çitlerle çevrili bir pist). Sabah erken saatte ana caddede ellerinde kayın dalları tutan beyaz elbiseli genç kızlarla, kırmızı kravatlı oğlanlarla dolu kamyonlar geçit yapmıştı. Şarkılar söylüyorlardı. Parktaki bir pavyon büfeye çevrilmişti: Dışarda küçük, içerde büyük masalar vardı, üzerlerine tepeleme pasta ve küçük ekmekler yağılmıştı.

“Oturalım, bir şeyler yiyelim” diye önerdi Macha.

“Aa evet. Yenebiliyorsa, yiyelim” dedi Nicole.

Bir gece önce Vladimir’de yiyecek şey bulamamışlardı. Restoranda ne balık, ne koyun eti, ne kümes hayvanı, ne sebze ne de meyve vardı: sadece Nicole ile Macha’nın yenilir gibi bulmadıkları yahni çeşitleri. Ne beyaz ne siyah olan ekmekte yapışkan bir tat vardı. Otelin önünde insanlar dış kıran galetalardan almak için kuyruğa girmişlerdi. Neyse ki bu sabah pavyondan kadınlar çantaları tıka basa yiyecek dolu, bretzel** halkalarıyla yüklü bir halde çıkıyorlardı. Pasta, yumurtalı ve peynirli sandviç sipariş ettiler, mükemmeldi.

“Şehirde yiyecek bir şey yokken, burada bu bolluk, bu nasıl oluyor?” dedi André.

“Sana anlamaya çalışma demiştim ya” dedi Macha.

Ona kalsa, hiçbir tutarsızlığa, hiçbir saçmalığa şaşırma-
mak gerekiyordu. Ülke muazzam yolsuzlukların ve her şeyi
felce uğratan tedbirlerin sorumlusu kemikleşmiş bir bürokrasi
aygıtı yüzünden tıkanıp kalmıştı. Hükümet her çareye baş

* Corpus Christi (Domini): Paskalya’dan sonraki yortu. (ç. n.)

** Bretzel: Sekiz şekli verilmiş, üstüne kaba tuz serpilmiş bir çeşit Alman simidi. (ç. n.)

vurarak bu ataletle mücadele etmeye çalışıyordu; ama üstesinden gelmek için zaman lazımdı.

“Okul sıraları hikâyesini hatırlasana” diye devam etti Macha.

Macha dün sabah Vladimir radyosunda dinlediği bir haber yüzünden otelden gülmekten kırılarak çıkmıştı. Sandalyelerin arkalıklarını bir fabrika, oturma yerlerini başka bir fabrika yapıyor, üçüncü bir fabrika da bunları bir araya getiriyormuş. Ancak bir yandan her seferinde sandalyelerin ya oturma yerleri ya arkalıkları eksik çıkarken; öte yandan, iki parça bir araya getirilmeye çalışıldığında, ikisinden biri kırılıyormuş. Başvuru ve girişimlerin, soruşturmaların, kontrollerin, raporların ardından, parçaları birleştirme yönteminin hatalı olduğu sonucuna varılmış. Ama yöntem değişikliğine izin çıkması için daha önce muazzam bir bürokratik dolaşımdan geçilmesi gerekiyormuş. Macha “tam bir salaklık” derken, bir yandan da bu hikâyenin radyoda yayınlanmasının bürokrasiyle mücadelenin bir parçası olduğuna dikkat çekmişti. Rejimi gayet özgür bir şekilde yargılıyordu, eleştireldi, ince ayrıntılar üstünde duruyordu. Dış politikayı onaylamakla birlikte, bunu körü körüne bir uysallıkla yapmıyordu ve André bu yüzden daha da rahatsız oluyordu. Ama yeniden bu konuya girmek istemiyordu, şimdi olmazdı. Etrafındaki kalabalığa baktı: sanki insanlar bu geçitlere, bu törenlere, bütün bu şenliğe gönüllü olarak katılmışlar gibi yüzlerden neşe fişkırıyordu. Yine de sıkı sıkıya çerçeve içine alınmış bir havaları vardı, talimatlara uyuyorlardı. Neşe ve disiplin: bu çelişkili bir şey değildir. Ama André bunların nasıl uzlaştığını bilmek isterdi. Herhalde yaşa ve konuma göre farklı farklı biçimlerde. Bir de ne dediklerini anlayabilseydi!

“Bize Rusça ders vermeliydin” dedi Macha’ya.

“Aa, yoo!” dedi Nicole. “Alfabeyi bile bilmiyorum. Bir ayda ne öğrenirim? Ama hoşuna gidiyorsa sen ders al” diye ekledi.

“O zaman sen sıkılırsın.”

“Hayır, ben de kitap okurum.”

“Tamam o zaman! Yarın Moskova’da çalışmaya başlıyoruz” dedi André. “Belki o zaman kendimi bu kadar kaybolmuş gibi hissetmem.”

“Kendini kaybolmuş gibi mi hissediyorsun, o yüzden mi?”

“Tamamen.”

“Bu senin cennete –ya da cehenneme– giderken söylediğin ilk sözün olacak: kendimi tamamen kaybolmuş gibi hissediyorum” dedi Nicole ona sevgiyle gülümseyerek.

Nicole André’nin bocalamalarına daima gülümserdi. Kendisi yolculukta her şeyi olduğu gibi kabul ederdi. André’ye Gardhaia’da “Ne olmuş yani! Burası Afrika ve burası da bir sömürge!” demişti. (gencecik André’nin Mağrip’le ilk karşılaşması. Develer, peçeli kadınlar vardı ama dükkânlarda konser ve kutuları, tencere tava da vardı: burası uzak Arabistan’dı ve bir Fransız köyüydü: karşılaştığı insanların bu çifte aidiyeti nasıl hissettiklerini kavrayamıyordu). Şimdiki huzursuzluğunun nedenleri çok daha ciddi idi. Bir Sovyet insanı kendini nasıl rahat hissediyordu? Geniş yollarda şarkılar söyleyerek geçen bu gençlik bizim gençliğe hangi noktaya kadar benziyordu, hangi bakımlardan ondan farklıydı? Bunlardaki inşa etme iradesi, sosyalizm ve ulusal bencillik nasıl birbirine karışıyordu? Bir çok şey bu sorulara verilebilecek cevaplara bağlıydı.

“Bencillik derken haksızlık ediyorsun” dedi Macha birkaç saat sonra. Uzun bir gezintinin ardından çay içerek dinlendikleri odada daha yumuşak bir tonda sabahki konuya dönmüştü. “Atom savaşı sadece bizi değil, bütün dünyayı ilgilendiriyor. Biz iki zorunluluk arasında kalmış durumdayız, bunu anla: dünyanın her yerinde sosyalizme yardım etmek ve barışı korumak. Biz ne ondan ne öbüründen vazgeçmek istiyoruz.

“Tabii! Durumun o kadar basit olmadığını çok iyi biliyorum.”

“Burada kesseniz” dedi Nicole çıkışarak. “Macha çevirilerine bakmamı istiyor: bunu hemen yapmazsak, bir daha zamanımız olmayacak.”

“Evet” dedi Macha. “Hemen başlamak lazım.”

Yan yana masaya oturdular. André Paris’ten getirdiği bir S.S.C.B. rehberini eline aldı ve ilgiyle okuyormuş gibi yaptı ama düşünceleri hızla işliyordu. Doğruydu, gerginliğin tırmanmasına karşı yapılacak her türlü girişimde Amerika’dan korkunç bir misilleme geleceği varsayımı yabana atılamazdı. O zaman?

45’te bomba oldukça soyut bir tehditten başka bir şey değildi: ama bugün tedirgin edici bir olasılık haline gelmişti. Bunu dert etmeyen insanlar da vardı: “Ben öldükten sonra, dünya benden sonra yaşamış yaşamamış, umurumda bile değil.” Hatta André’nin bir arkadaşı şöyle demişti: “Hiç olmazsa arkamda bir şey bırakmadığımı düşünerek daha az üzüleceğim.” O ise, dünyanın havaya uçacağını bilse, kendini anında öldürürdü. Ya da düpedüz bütün bir uygarlık yok edilir, tarihin sürekliliği kırılır, hayatta kalanlar –kuşkusuz Çinliler– sıfırdan başlardı. Belki de sosyalizmin zaferini onlar getirecekti: ama onların sosyalizminin, ailesinin, yoldaşlarının ve bizzat kendisinin hayalini kurduğu sosyalizmle hiçbir ilgisi olmazdı. Bu arada, eğer S.S.C.B. barış içinde birlikte yaşama politikasını benimseyecek olursa, sosyalizm yarına kalmazdı. Ne umutlar kırılmıştı! Fransa’da Halk cephesi, Direniş, kapitalizmi bir milim bile geriletemeyen Üçüncü Dünya’nın gelişmesi. Çin devrimi: bu devrim Sovyet-Çin çatışmasıyla son buluyordu. Hayır, gelecek André’ye hiç bu kadar umut kırıcı görünmemiştir. “Hayatım hiçbir işe yaramamış olacak” diye düşündü. Onun arzu ettiği şey, hayatının insanları mutluluğa götüren bir tarihin içinde yararlı bir şekilde yer almasıydı.

Kuşkusuz insanlar bir gün o mutluluğa ulaşacaklardı; André buna o kadar uzun zamandır inanmıştı ki, biraz daha inanmaya devam edebilirdi: ama böylesi dönemeçlerle tarih kendi tarihi olmaktan çıkardı.

Nicole'ün sesi onu düşüncelerinden çekip çıkardı:

“Macha'nın Fransızcası tamamen doğru; hatta fazla doğru, biraz iddialı.”

“Yanlış yapmaktan o kadar korkuyorum ki” dedi Macha.

“Belli oluyor.”

Karşılıklı gülerek ve fısıldaşarak yeniden daktiloda yazılmış sayfalara eğildiler. Genelde kadınlara çok katı davranan Nicole Macha'ya karşı gerçek bir dostluk besliyordu; onların böyle anlaşmaları André'yi sevindiriyordu.

“Şu çeviriye bir de ben bakmak istiyorum” dedi. Gelecek umut kırıcı görünse de, bu sevgi dolu yakınlık anını bozmamak lazımdı. Kafasında evirip çevirdiği düşüncelerden uzaklaştı.

*

“Otursam iyi olur” dedi Nicole. Özbek restoranı açık havadaki küçük pavyonları ve egzotik müşterileriyle sevimliydi: ablak suratlı, çekik gözlü, dört köşeli takkeler takmış erkekler, rengârenk ipek elbiseli, kapkalin siyah saç örgülü kadınlar. Moskova'nın en iyi şaşıklı burada yeniyordu. Ama orkestranın kulakları sağır eden şamatası –her yerde aynıydı– yüzünden son lokmalarını yer yemez kaçmışlardı. Macha dolaşmayı önermişti. Gün boyunca çok yürüdüklerinden, Nicole kendini yorgun hissediyordu. Sinir bozucu bir şeydi bu: eskiden tıpkı André gibi keyifle kilometrelerce yol yürürdü! Şimdi serseriler gibi uzun uzun dolaşmalarının ardından akşamları bacakları pes ediyordu. André'ye bunu belli etmiyordu. Ama sonuçta kendini zorlamak aptalcaydı. Boş bir bankın önünden

geçiyorlardı, ender bulunacak bir fırsattı, hemen yararlanmalı. Oturdular.

"Bu arada, sonunda Veliki Rostov'a gidiyor muyuz gitmiyor muyuz?"

"Korkarım gidemiyoruz" dedi Macha.

"Peki ya Moskova nehrindeki küçük gezinti?"

"Sorabilirim..."

"Aman! Neden boş verip Moskova'da kalmıyoruz ki" dedi André. "Tekrar görmemiz gereken ne kadar çok şey var."

"Onları tekrar göreceğiz zaten."

Tekrar görmek. Kırk yaşlarına doğru bundan zevk aldığı bir dönem olmuştu. Daha önce ise, hayır, yeniliklere açtı Nicole. Şimdi de öyle. Yaşanacak ne kadar az yıl vardı: her gün üst üste Kızıl Meydan'da taban tepmek zaman kaybıydı. Kızıl Meydan muhteşemdi: üç yıl önce o nasıl bir şoktu. Bu yıl da, ilk gün. Ama artık Nicole meydanı fazlasıyla tanıyordu. İlk gelişile bu gelişinin arasındaki büyük fark buydu. 63'te her şey yeniydi; bu defa neredeyse hiçbir şey. Bu hafif hayal kırıklığı kuşkusuz buradan geliyordu.

"Peki akşamı nerede geçireceğiz?" diye sordu.

"Neden burada geçirmeyelim?" dedi André.

"Bu bankta mı, bütün bir akşam mı?"

Bu yıl akşamları nereye gideceklerini bilemiyorlardı. Yuri nazik birine benziyordu –Fransızca bilmediği için onunla ilişkiler yüzeyseldi– ama o odasında, Vassili kendi odasında çalışıyordu. Onları rahatsız etmemek için fısıltıyla konuşmak gerekiyordu, insan kendini yine de kabalık etmiş gibi hissediyordu. Otel odası oturulacak gibi değildi. Şu üç yılda ne çok kafe açılmıştı; dışardan camdan duvarlarıyla çirkin görünmüyorlardı; ama içleri muhallebicilere benziyordu, konfordan ve sıcak bir havadan yoksundular; zaten bu saatte kapalıydılar. O zaman, bir metro istasyonunun yanındaki, benzin kokan bir meydandaki bu bank mı?

“Burası iyi” dedi André. “Mis gibi yeşillik kokuyor.”

O kendini nerede olsa iyi hissedirdi. Flanel takımı içinde üşümüyordu; Macha ısı on dereceyi geçince havayı sıcak buluyordu; ama Nicole ince elbisesinin içinde titriyordu. Hem sonra bütün akşam bir bankın üstünde insan kendini bir felakete uğramış gibi hissediyordu.

“Üşüdüm” dedi.

“National’in barına gidebiliriz” dedi Macha.

“İyi fikir.”

Bar sabahın ikisine kadar açık kalıyordu; ödemeler yabancı parayla yapılıyordu, viski, Amerikan sigarası alabiliyordunuz; orada öğlen yemeği yedikleri gün Nicole André ile Macha’ya bunu söylemiş ama onlar cevap vermemişlerdi. Yine de Macha aklının bir köşesine bunu yazmış ve tam zamanında hatırlamıştı. Kalktılar.

“Uzak mı?”

“Yürüyerek yarım saat. Belki bir taksi buluruz” dedi Macha.

Nicole taksi istiyordu: bacakları, ayakları ağrıyordu. Genelde taksi kolay bulunuyordu: 63’ten beri sayıları iki katına çıkmıştı. Bu akşam çok taksi geçiyor, küçük yeşil ışıkları vaatkâr bir şekilde yanıyordu; ama işaret etmelerine rağmen taksiler acımasızca geçip gidiyordu: bu geniş bulvarda durmak yasaktı. En yakın taksi durağı epey uzaktı, ve orada da upuzun bir kuyruk olabilir, hiç taksi bulunmayabilirdi. Yürümek, banklarda oturmak, çok çetin bir düzen. Moskova kendi sakinleri için belki çok iyi olabilirdi; Macha başka bir yerde yaşamak istemiyordu, hele Paris’te hiç (yine de bu şaşırtıcıydı), ama yabancılar için bu ne çileydi! Nicole içinden, belki de son üç yılda hızla yaşlandım dedi: konforsuzluğa eskisi kadar dayanamıyorum. Üstelik bu daha da kötüleşecek. “Bizler son demlerimizin en çiçekli günlerini yaşıyoruz” diyordu André. Komik bir çiçek: deve dikenleri.

“Yorgunluktan ölüyorum” dedi Nicole.

“Yaklaştık.”

“Yaşlanmak berbat bir şey.”

Macha koluna girdi. “Haydi canım! İkiniz de genceciksiniz!”

Bunu çok sık söylerlerdi ona: genç görünüyorsunuz, gençsiniz. Meşakkatli gelecekleri haber veren manidar bir iltifat. Genç kalmak hayatiyetini, neşeni, akıl sağlığını korumak demektir. O zaman, yaşlılığın payına düşen de alışılmışın dışına çıkmamak, sızlanıp durmak, beyni sulanmışlık oluyor. Diyorlar ki: yaşlılık diye bir şey yoktur, hiç önemli değil; hatta bazen: yaşlılık çok güzel bir şey diyorlar; ama yaşlılıkla yüz yüze geldiklerinde mahcup olup onu yalan sözlerle eğip büküyorlar. Macha: gençsiniz, diyordu ama Nicole’ün koluna girmişti. Aslında Nicole geldiğinden beri onun yüzünden yaşını şiddetle hissediyordu. Kendisi hakkında oluşturduğu imajı kırk yaşında durdurduğunun farkına varıyordu: bu güçlü genç kadında kendini görüyordu; Macha’nın Nicole kadar deneyim ve otoriteyle dolu ve onun kadar olgun olması da cabasıydı: iki benzer. Ama sonra, aniden bir el hareketi, sesteki bir iniş çıkış, ilgili ince bir davranış ona aralarında yirmi yaş fark olduğunu –altmış yaşında olduğunu– hatırlatıyordu.

“Bu ne hengâme!” dedi André.

Bar sigara dumanıyla doluydu ve çok gürültülüydü. Yüksek sesle gülen iki Amerikalı gençle, çok yüksek sesle şakalaşan olgun yaştaki Fransızlar arasına sıkışmış tek boş masa. Batı Almanlar –sadece Batı parası geçiyordu– koro halinde şarkı söylüyordu. Dönen plaktaki caz müziği güçlükle duyuluyordu. Ama viski tadına, André ve Philippe’le geçirilen Paris akşamlarının tadına kavuşmak hoştu (Paris’te hava sıcaktı: Montparnasse’ta bir kahvenin önünde otururlardı).

“Kendini tekrar Batı’da bulmak hoşuna gitti mi?”

“Bir süreliğine evet.”

André ise köprüleri atmıştı. Kimseye yazmamıştı: sadece Nicole’ün Philippe’e yazdığı son mektuba çiziktirdiği birkaç kelime. Nicole inatla birkaç gün öncesinin *Humanité*’sini alıncaya, gülümsemişti. André seyahatlerde hep böyleydi. Paris’i kolayca unuturdu; kökleri orada değildi.

“Yabancı delegasyonların neşesi de pek yerinde! Figaro’nun düğününden de beter!” dedi yıkılmış yorgun bir sesle.

“Dönelim ister misin?”

“Tabii ki hayır.”

André Nicole’e hoşluk olsun diye kalıyordu; ama bir daha gelmek istemezdi; Macha da öyle, hiç rahat değildi (burada ayan beyan paralı birilerini bulmaya çalışan aşırı makyajlı iki kadının dışında hiç Rus kadın yoktu). Oysa dünyaya açık –ya da en azından yarı açık– hoş bir mekândı. Kırmızı gömlekli uzun boylu siyah bir adam tek başına dans etmeye başladı, insanlar el çırparak tempo tutuyorlardı.

“Epey iyi dans ediyor” dedi Nicole.

“Evet.”

André dalgın gibiydi. Birkaç gündür bir tik edinmişti: parmağını diş eti hizasında yanağına bastırıyordu. Nicole biraz sabırsızlıkla:

“Ağrıyor mu? Bir dişçiye görün.”

“Bir şeyim yok.”

“O zaman neden ikide bir yanağını yoklayıp duruyorsun?”

“Ağrımadığından emin oluyorum.”

Gözlerini saatinin akrep ile yelkovanına dikerek günde yirmi defa nabzını ölçtüğü bir dönem olmuştu. Ciddi olmayan ama yine de bir emare olan küçük saplantılar. Neyin emaresi? Hayatınızın kireç bağladığının, yaşlılığın peşinizde olduğunun. Yaşlılık. Nicole *Larousse*’taki bütün tanımları ezbere biliyordu, bu tanımlardaki simetrisizlik onu sarsmıştı.

Gençlik: genç olma durumu. Yaşlılık: bedeninin ve zihninin yaşlılık sebebiyle zayıflaması.

*

Yuri ile Nicole öğle yemeğinden hemen sonra çıkmışlardı. André Rusça çalışmak için Macha'yla kalmıştı. Elini votka sürahisine doğru uzattı:

“Bugün yeterince çalıştık.”

Sonra esefle ekledi: “Hafızam zayıflamış.”

“Hiç de değil; gayet iyi başarıyorsun.”

“Öğrendiğimi aklımda tutamıyorum. Öğrendiğim an unutuyorum.”

Viskisinden bir yudum aldı, Macha onaylamaz bir ifadeyle başını salladı:

“Bu tarz içmeye asla alışamayacağım.”

Macha bardağını bir dikişte boşalttı.

“Bir dil öğrenmek için doğrusu bir ay çok az” dedi André.

“Neden bir ay? Paris’te yapacak çok önemli bir şeyiniz mi var?”

“Yok.”

“O halde biraz daha kalın.”

“Neden olmasın? Bu akşam Nicole’le konuşurum.”

Moskova bu güzel yaz günlerinde cıvıl cıvıldı. İnsanlar içleri *kvass** ve bira dolu tanklı arabaların etrafında toplanmışlardı; bir kopeğe iyi kötü soğuk su, üç kopeğe hafif meyve tadında gazoz akıtan otomatların etrafı kuşatılmıştı; yüzlerde keyifli bir hal vardı.

André’nin tasavvur edebildiğinden çok daha az disiplinliydi: kırmızı ışıktaki yeşil yanıyormuşçasına sakın sakın karşıdan karşıya geçiyorlardı. Yemekte Yuri’yle yaptığı konuşma aklına geldi.

“Yuri beni ikna edemedi” dedi.

* Kvass: Mayalı Rus içkisi. (ç. n.)

“Oysa, seni temin ederim o haklı” dedi Macha.

Geçenlerde Renault ile imzalanan anlaşmalar hakkında konuşmuşlar, André, S.S.C.B.’nin karayolu ağlarını ve toplu taşımayı iyileştirmek yerine 600.000 adet binek arabası imal etmeyi planlamasına şaşırmişti. Yuri, toplu taşıma sisteminin zaten iyi işlediğini söylemişti; ayrıca, halk henüz ihtiyaç hissetmiyorken yollar inşa etmek yanlış bir politika olurdu: İnsanlar araba sahibi olunca, kendiliklerinden yol isteyeceklerdi. Sosyalist rejimde de yurttaşların özel hayatlarında onları tatmin edecek birkaç şeye hakları var. Hükümet tüketim ürünlerini geliştirmek için hummalı bir gayret içindeydi: Bu yüzden hükümeti kutlamak lazımdı.

“Sen özel mülkiyete gitgide daha fazla ayrıcalık tanıyarak sosyalizmin kurulabileceğine inanıyor musun?”

“Ben sosyalizmin insanlar için yapıldığını düşünüyorum, tersini değil” dedi Macha. “Onlara kısa vadede yararlı olacak şeyleri de biraz dikkate almak lazım.”

“Evet, elbette.”

Tam olarak ne hayal etmişti? Burada insanların çıkarlarının farklı olduğunu mu? Maddi şeylere daha az değer verdiklerini mi? Sosyalizm idealinin onlarda capcanlı yaşadığını ve geri kalan her şeyin yerini tuttuğunu mu?

“Çinliler bizi yozlaşmakla suçluyor, saçmalık bu; kapitalizme dönmek söz konusu olamaz. Ama şöyle bir düşün, bu halk fedakârlıktan başka bir şey yaşamadı: Savaş sırasında; ülkenin yeniden inşa edildiği dönem boyunca. Bugün bile hâlâ şımartılmış değiliz. Bize sonsuza kadar bu katı rejimi dayatamazsınız.”

“Öyle aman aman bir katılık gözüme çarpmadı benim. Benim çocukluğum Vassili’ninkinden çok daha zor geçti. Annemin hayatı da kolay değildi. Annem mutlu –yani insan seksen üç yaşında ne kadar mutlu olabilirse– ama çok az şeye ihtiyacı olduğu için.

"Neden böyle söylüyorsun: insan seksen üç yaşında ne kadar mutlu olabilirse diyorsun? Arkasında dolu dolu uzun bir hayat bıraktığını hissetmek insana büyük tatmin duygusu vermeli."

Macha konuyu bilhassa değiştiriyordu. André'yle kendi ülkesi gibi gördüğü bu ülke hakkında konuşmayı: onun S.S.C.B.'ye eleştiriler yöneltmesini ya da övgüler düzmesini sevmiyordu. Hafiften sabrı taşarak ona çıkışıyordu.

"Fazla soyutsun" diyordu sık sık.

André konudan vazgeçti.

"Seksen üç yaşındaki insanın bir geleceği yoktur; bu da şimdiki zamanın bütün güzelliğini alır götürür."

"Ben o yaşa gelince, sanırım günlerimi kendime kendi hikâyemi anlatmakla geçirirdim. Ne kadar müthiş bir şey: Geride bırakılan seksen üç yıl! Neler görmüştür!"

"Ben de az şey görmedim. Peki elimde ne kaldı?"

"Ama muazzam şeyler! Dün bana anlattıkların, Kızıl Şahinler'e* katılışın, Avignon seçimlerindeki kavgalar..."

"Anlatıyorum; hatırlamıyorum."

Sık sık, geçmiş bir manzara olsa da, insan içinde keyfince dolaşabilse, zikzaklarını ve kuytularını yavaş yavaş keşfedebilse ne güzel olurdu diye düşünürdü. Ama hayır. Okullu bir çocuğun dersini iyi öğrenip ezberlemesi gibi isimleri, tarihleri ezberden söylebiliyordu; belli bir bilgisi vardı; ve zihninde orası burası kırılmış, solmuş, eski bir tarih kitabı kadar donup kalmış imgeler; bu imgeler beyaz bir fon üstünde keyiflerince beliriveriyordu.

"Yine de, insan yaşlandıkça zenginleşiyor" dedi Macha. "Ben kendimi yirmi yaşında olduğumdan daha zengin hissediyorum. Sen öyle hissetmiyor musun?"

* Kızıl Şahinler: 1928'de Belçika'da başlayan, daha sonra Almanya'da da yayılan gençlik hareketi. Sosyalizmi benimseyen ailelerin çocuklarının boş zamanlarını anlamlı bir şekilde geçirmelerine ağırlık veriyordu. Açık havada eğitim, kamp vb. (ç. n.)

“Azıcık daha fazla; ve çok daha eksik.”

“Ne kaybettin?”

“Gençliğimi.”

André kendine bir kadeh votka koydu. Üçüncü müydü? Dördüncü müydü?

“Ben genç olmaktan nefret ettim” dedi Macha.

André bir parça vicdan azabına kapılarak dikkatle ona baktı. Ona hayat vermiş, sonra da onu sersem bir anneyle bir elçinin ellerine terk etmişti.

“Gerçek bir babaya sahip olmamanın eksikliğini mi çektin?”

Macha tereddüt etti: “Bilinçli olarak değil. Aklımda sadece gelecek vardı. Çevremden kaçıp kurtulmak. Evliliğimin başarılı olması. Vassili’yi iyi yetiştirmek. Kendimi yararlı kılmak. Ama sonra, olgunlaşmaya başlayınca, nasıl söylesem, köklerime ihtiyaç duydum. Geçmiş önem kazandı: yani Fransa. Ve sen.”

Macha güven duygusuyla ona bakıyordu, André ise sadece geçmiş yüzünden değil, bugün ona baba olarak daha parlak birini sunmak istediği için de kendini suçlu hissediyordu.

“Posası çıkmış başarısız birinden başka bir şey olmamam seni hayal kırıklığına uğratmıyor mu?”

“Bu da nerden çıktı! Bir kere önünde hâlâ zamanın var.”

“Hayır. Doğruya doğru, asla bir şey yapamayacağım. Belki mecbur kalıp Paris’ten ayrılırsam. Ama o zaman da Nicole başka bir yerde yaşamaya tahammül edemez. Philippe’ten uzak da kalamaz.”

Bir kez Nicole’e şakayla karışık bu konuyu açmıştı. Nicole de şakayla karşılık vermişti: “Benim gibi sen de can sıkıntısından patlardın.” Hayır. André sık sık bunun hayalini kurardı. Annesinin varlığı hissedilmezdi, onları rahatsız etmezdi. André bahçeyle uğraşır, Gard ırmağının yeşil sularında ala-

balık avlar, Nicole'le makiliklerde yürür, okur, tembellik eder, belki de çalışırdı. Belki. Ama her halükârda tek şansı buydu. Paris'teyse asla.

"Sonuçta çok da önemli değil" dedi Macha. "Ben de Nicole gibi düşünüyorum: İnsan nasıl istiyorsa öyle yaşamalı."

"Ben onun gerçekten böyle düşündüğünden emin değilim. Hem sen bile dedin: çok yazık!"

"Öylesine söyledim."

Macha üzerine eğilip onu öptü.

"Seni olduğun gibi seviyorum ben."

"Peki ben nasılmışım?"

Macha gülümsedi: "İltifat mı istiyorsun? Tamam o zaman! 60'ta beni en etkileyen şey –ve hâlâ da öyle– başkalarına kendini verirken, kendin için de var olabilmendi. Sonra her şeye karşı olan ilgin, dikkatin: Senin yanında her şey önemli oluyor. Üstelik neşeli birisin. Yemin ederim, genç kalmışsın: Tanıdığım herkesten daha genç. Hiçbir şey kaybetmemişsin."

"Şu halimle hoşuna gidiyorsam."

André de gülümsüyordu ama bir şeyler kaybettiğini çok iyi biliyordu; o alevi, İtalyanların çok şirin bir isimle *stamina* dedikleri o can suyunu. Bardağını boşalttı. Alkolün neşe verici sıcaklığını kuşkusuz bunun için istiyordu. Nicole, çok fazla diyordu. Ama bu yaşta başka neyimiz kaldı? Diş etine dokundu. Pek hissedilmiyordu. Yine de biraz vardı. Eğer dişçi köprüyü tutan diş kurtarmayı başaramazsa, takma diştten başka çare kalmıyordu: ne korkunç! Artık kendini beğendirmeye arzusu kalmamıştı: ama en azından ona bakınca bir zamanlar beğenilen biri olduğu hayal edilebilsindi. Cinselliği tamamen bitmiş bir varlık olmamalı. Yetişkin olmaya daha yeni yeni alışmaya başlamışken, kocamış ihtiyarlığa fırlatılıp atılacaktı. Hayır!

"Nicole de yaşlanmaktan rahatsız mı?"

"Sanırım benim kadar değil."

“Rostov’a gidemedik diye hayal kırıklığına mı uğradı?”
“Biraz.”

İçinden sevgiyle, “ah şu dizginlenemez Nicole” dedi. Yirmi yaşındaki kadar enerjik ve o kadar doymak bilmez. O olmasa André Moskova sokaklarında sürtmekle yetinirdi, kırık dökük Rusçasıyla gevezelik eder, banklarda otururdu. Belki o şekilde şehrin atmosferine daha iyi nüfuz ederdi. Ama bunu söylese, Nicole’ü üzmüş olurdu ve dünyada bunu yapmak istemezdi.

“Saat beş! Nicole bizi saat beşte bekliyor” dedi Macha.
“Acele edelim.”

Daireden rüzgâr gibi çıktılar.

*

Macha’nın dairesi Nicole’ün çok hoşuna gidiyordu. Avlu kasvetliydi, merdiven salaştı, demirleri paslanmış asansör ikide bir arıza yapıyordu; ama üç küçük oda –herkese bir oda, artı mutfak ve banyo– çok iyi düzenlenmişti: birkaç fotoğraf, iyi seçilmiş röprodüksiyonlar, Yuri’nin Asya’dan getirdiği güzel halılar, Macha’nın oradan oraya sürüklenen çocukluğu boyunca topladığı objeler. Nicole merdivenden inerken aniden stüdyosunu, mobilyalarını, kendine ait objeleri özledi. Son gün sabah ayrılırkenki haliyle stüdyosu gözünün önüne geldi, masasının üstünde taze ve saf güllerden kıvrık salatalar gibi kocaman bir buket vardı. Burada hiç gül görmemişlerdi. Ayrıca, geldiğinden beri –on gün– müzik de dinlememişti: Neredeyse fiziksel bir yoksunluktan bu. Sokağın köşesini döndü ve otele giden geniş bulvara saptı. Paris’te Raspail Bulvarı’ndaki bütün mağazaları bilirdi; pek çok yüz ona aşına gelir, hepsi ona bir şey söylerdi. Buradakilerse ona hiçbir şey söylemiyordu. Neden kendi hayatından bu kadar uzaktaydı? Güzel bir haziran günüydü. Ağaçlar eşeylenme

dönemindeydi; kaldırım kenarlarına biriken tüy tüy polen dereciklerinde güvercinler debelenip silkiniyordu. Beyaz pamukçuklar Nicole'ün etrafında uçuşuyor, ağzına burnuna giriyor, saçlarına takılıyor, onu serseme çeviriyordu. O öğleden sonra bir şekilde kütüphanede de uçuşmuş, saçlarına takılmışlardı. Daha önce de emareler belirmişti. Aynadaki, fotoğraflardaki sureti tazeliğini yitirmişti: yine de o görünülerde hâlâ kendini bulabiliyordu. Arkadaşlarıyla sohbet ederken, onlar erkekti, o da kendini bir kadın gibi hissedirdi. Ve sonra bir gün André'yle birlikte gelen, tanımadığı o genç –ne kadar da yakışıklıydı–; lakayt bir nezaketle Nicole'ün elini sıkmış ve bir şeyler tepetaklak olmuştu. Nicole için o, genç ve çekici bir erkekti; genç adam içinse Nicole, seksen yaşındaki bir kadın kadar cinsellikten uzaktı. Nicole bu bakışın yaralayıcı etkisini hiçbir zaman atlatamamıştı; vücuduyla barışık olmayı kesmişti: Vücudu yabancı bir enkazdı, üzüntü veren iğreti bir kılıktı. Belki bu başkalaşım daha uzun bir süreç içinde gerçekleşmiş, biraz daha fazla zaman almıştı ama belleği onu şu sahnede yoğunlaştırmıştı: İlgisizce başka tarafa çevrilen iki kadife göz. Artık yatakta buz gibiydi: İnsan biraz kendini sevmeli ki, başka kolların arasında zevk alabilsin. André onu anlamamıştı ama Nicole'ün soğukluğu yavaş yavaş ona da geçmişti. Her yaz aynı tarihte bu hatıra aklına gelirdi ama uzun zamandır onu incitmez olmuştu. Dans eden çiçek tozlarının içinde uyandırdığı bu belli belirsiz bahar özlemine, günlerin güzelliğinin vaatlerle dolu olduğu zamanları çağrıştıran bir anı olarak aslında her zaman keyifle karşılardı. Bugünse kendini hem asabi hem tükenmiş hissediyordu: İçi rahat değildi. Neden? Odasına gelince kendine bunu sordu. Pence-renin pervazına oturdu, tünelde kaybolup Gorki caddesinin öteki tarafından yeniden ortaya çıkan arabalara baktı: “Galiba biraz sıkılıyorum” dedi kendi kendine. Moskova'yı pek çekici bulmuyordu. Biraz can sıkıntısı önemli değildi. Leningrad'a

gideceklerdi, Pskoff'u ve Novgorod'u görecektlerdi. Bir kitap aldı. Genelde moralini bozan şeylerden kurtulmak için bunları kendine açıklaması yeterdi; ama sıkıntı kelimesinin hiçbir şeyle def edilecek bir yanı yoktu; sıkıntısı geçmiyordu. "Bu oda kasvetli" dedi kendi kendine. Bir oda, kasvetli: Bu ne demekti? Philippe evleneceğini ona haber verdiğinde yasıkların göze batıcı ahengi, sümbüllerin zarafeti, Nicolas de Staël'in güzel röprodüksiyonu ona yardımcı olmamıştı. Yine de, şimdiki gibi tatsız tuzsuz anlarda neşeli bir renk, şık bir form, hoş bir obje yaşama zevkinizi kamçılamaaya yeter. Burada hiçbir şey yok. Onu ne caddeyi seyretmek, ne duvarlar ne de mobilyalar teselli ediyordu. Ne için? İçinden bir hışımla "André!" dedi. Onu hep görüyorum. Onu hiç göremiyorum." 63'te Macha'nın işi çok zamanını alıyordu; bu yılsa onları bir dakika yalnız bırakmıyordu. Onun açısından bu doğaldı. Ama André Nicole'le yalnız kalmayı hiç mi istemiyordu? Bu kadar mı değişmişti? Eskiden, çok, çok eskiden, daha tutkulu olan André'ydi. Nicole o zamanlar tutkuya kapılacak kadar olgunlaşmamıştı; tutku bir eksiklik, bir kopuş, yerini dolduracağı bir şey gerektirir: André'de bu, zor koşullarda geçen çocukluğu, annesinin soğukluğu, Claire'le olan aşkının başarısızlığıydı. Tersine Nicole ailesi tarafından sevgiyle sarmalanmış, aşk onun hayatındaki en önemli mesele olmamıştı: o kişilik sahibi biri olmak istiyordu. Seviştikten sonra yataktan ilk kalkan o olurdu. André onu koynunda tutmaya çalışır, "Gitme: zevki mi yarıda kesiyorsun, yapma." diye mırıldanırdı (Çoğu zaman Nicole azıcık gönülsüzce razı oluyordu.) Sonra uzun hayatları boyunca Nicole'ün ona duyduğu ihtiyaç ve André'nin Nicole'e kattığı neşe büyüdükçe büyümüştü. Bugün ikisinden hangisinin ötekine daha çok düşkün olduğunu söylemek imkânsızdı. Yapışık ikizler gibi birbirlerine kenetlenmişlerdi: "O benim hayatım, ben onun hayatıyım." Yine de şu vardı: André onu yalnız görememeyi hiç dert etmiyordu. Duyguları zayıflamış

miydi? Yaşlandıkça sizi bir ilgisizlik sarar, bu olur: Kız kardeşinin ölümü André'yi yıllar önce babasının ölümü kadar sarsmamıştı. Bundan ona bahsetmeli miydi? Bu belki onu üzerdi. Kitabını bıraktı ve yatağına uzandı: Fazlasıyla mükellef bir öğle yemeği, fazla votka, uykuya dalıyordu.

“Ben kimim, neredeyim?”

Her sabah daha gözünü bile açmadan yatağını, odasını tanırdu. Ama bazen, öğle uykusuna yatıp uyandığında şöyle çocukça bir sersemlik hissederci: “Ben neden benim?” Sanki bilinci gecenin içinden kimliksiz olarak yükselmiş de, yenden ete kemiğe bürünmeden önce bir tereddüt geçiriyordu. Onu hayrete düşüren –bir çocuğun kendi kimliğinin bilincine vardığı andaki hali gibi–, kendini bir başkasının değil de kendi hayatının tam ortasında bulmasıydı: Hangi rastlantıyla? Doğmamış olabilirdi: o zaman böyle bir şey söz konusu olmayacaktı: “Bir başkası olabilirdim, ama o zaman da o başkası kendini sorgulayacaktı.” Hem olumsuzluğunun hem de kaçınılmazlığının kendi hikâyesiyle çakıştığını hissetmek başını döndürüyordu. Nicole, altmış yaşında, emekli öğretmen. Emekli: buna inanmakta zorlanıyordu. İlk görev yerini, ilk sınıfını, taşra sonbaharında ayaklarının altında çıtırdayan kuru yaprakları hatırlıyordu. O zamanlar emekliye ayrılacağı gün –o günle arasında yaşadığının iki katı ya da hemen hemen o kadar uzun bir zaman dilimi vardı– ona tıpkı ölüm gibi gerçektışı gelirdi. Ve o gün gelmişti. Bazen artık giremeyeceği o kapıyı, cilalı koridorları, bir daha asla duyamayacağı itişip kakışmaları ve gülüşmeleri özlemle düşünürdü. Başka çizgileri de geçmişti ama daha belirsizdiler. Bu ise bir demir perde kesinliğindeydi. “Öteki taraftayım.” Ayağa kalktı, saçını düzeltti. Kesinlikle yeniden kilo almaya başlamıştı. Bir tartı aleti olmaması sinir bozucuydu. Beş buçuk. André neden hâlâ dönmemişti? Oysa Nicole’ün beklemekten nefret ettiğini biliyordu.

Nicole beklemekten nefret ederdi ama André gelir gelmez yüreği o kadar ısınırdı ki, beklediğini unuttu:

“Taksi bulamadık. Yürüyerek geldik.”

“Önemi yok canım” dedi Nicole.

“Çok iyi çalıştık” dedi André.

“Ve birkaç bardak da votka içtik.”

André’nin birazcık içtiğini belli eden o hafif telaffuz hatası, el ve kol hareketlerindeki hafif duraksama Nicole’ün gözünden hiç kaçmazdı. Bunlar henüz net olarak algılanabilir belirtiler değildi; Nicole onlara ön belirtiler adını vermişti.

“Ön belirtiler var sende” diye ekledi.

“İki yudum votka içtim, ama ön belirtim falan yok.”

Nicole ısrar etmedi. Oyunbozan olmayı asla içine sindiremezdi; ama onun sağlığı için endişe ediyordu, tansiyonu biraz yüksekti. Nicole bazen sarsılarak uyanırdı: “Akciğer kanseri riski var; kalp krizi; beyin kanaması.”

“Bak” dedi André. “Dengem mükkemmel.”

Macha’yı belinden kavradı ve bir vals mırıldanarak döndürdü. Onu başka bir kadınla görmek tuhaftı: O kadın André’nin gözlerine, André’nin çenesine sahip olsa da, Nicole bazen Macha’nın onun kızı olduğunu unuttuyordu. André Macha’yla gençliklerinde Nicole’e söylediği tatlı sözler ve gülücüklerle konuşuyordu. Nicole’le André birbirlerine karşı zaman içinde yavaş yavaş arkadaşça sert bir ton benimsemişlerdi, hareketleri adeta hoyrattı: bu kimin hatasıydı? Nicole biraz pişmanlıkla, elbette benim, diye düşündü. Fazla iyi yetiştirilmişti, fazla mesafeliydi... adeta düğüm düğüm gerilirdi. Birbirlerine hemen sen diye hitap etmelerine André karar vermişti, André’nin taşkın sevgi gösterileri bazen Nicole’ü rahatsız ederdi. Yavaş yavaş eski ciddiyetine geri dönmüştü: kumrular gibi oynayan yaşlı bir çift gülünç kaçırdı. Yine de onun Macha’yla kafadar hallerini hafifçe kıskandığını hissediyor, André’yle ilişkilerinde bu tazeliği koruyamadığı için kendini

suçluyordu. Kadınlık durumunu asla tamamen kabul etmediği için hiçbir zaman tam olarak yenemediği eski katılığına geri dönmüştü. (Oysa bunu yenmesine hiçbir erkek André kadar yardımcı olamazdı.)

“Dans etmeyi sever misiniz?” diye sordu Macha’ya.

“İyi bir kavalyle, dansa bayılırım.”

“Bense hiçbir zaman öğrenemedim.”

“Yaa! Neden?”

“Çünkü dansı kavalyle idare ediyor: gençliğimde salaktım. Daha sonra da çok geçti.”

“Ben idare edilmeyi çok severim” dedi Macha. “İnsanı dinlendirir.”

“Sizi sizin gitmek istediğiniz yere götürmeleri koşuluyla” dedi Nicole ona sempatiyle gülümseyerek.

Nicole’ün bir kadınla sempati kurduğu nadirdi. Kız öğrencileriyle, evet: çocuklar, yeniyetme genç kızlar, insan ilerde onların büyüklerine benzemeyeceklerini umut edebilirdi. Ama yetişkin kadınlar! Genç olanlar Irene gibiydiler; “kadınlık mesleklerini” gürültücü bir gayretkeşlikle icra ediyorlardı: sanki kadınlık bir meslekmiş gibi! Daha yaşlı olanlar Nicole’ü çocukluktaki isyanlarına geri götürüyor, ona annesini hatırlatıyorlardı. “Kızlar yapamaz.” Ne kâşif, ne havacı ne de uzun yol kaptanı olabilecekti. Bir kız. Müslin, organza, annenin yumuşacık elleri, yumuşak hamurdan kolları, derime yapışan parfümü. Annesi Nicole için zengin bir evlilik, inciler, kürkler hayal ediyordu. Ve savaş başlamıştı. “Kızlar yapabilir.” Nicole öğrenimine devam etmiş, kaderini yeneceğine ant içmişti. Büyük gürültü koparacak bir tez hazırlayacak, Sorbonne’da kürsü sahibi olacak, bir kadın beyninin erkek beyninden aşağı kalmadığını kanıtlayacaktı. Bunların hiçbiri gerçekleşmemişti. Ders vermiş, aktif biçimde feminist hareketlerde yer almıştı. Ama tıpkı öteki kadınlar –sevmediği o kadınlar– gibi kocasının, oğlunun, yuvasının onu esir almasına izin vermişti. Mac-

ha herhalde kimseye kendini yedirmezdi. Yine de kadınlığını rahatça kabul ediyordu: kuşkusuz, on beş yaşından beri kadınların aşağılık kompleksine sahip olmadığı bir ülkede yaşadığı için. Macha açıkça kimseden aşağı olmadığına inanıyordu.

“Kim kimi akşam yemeğine götürüyor, nerede ve saat kaçta?” dedi Nicole.

“Baku’da saat yedi buçuk için bir masa ayırttım” dedi Macha. “Daha önce küçük bir tur atacak kadar zamanımız var. Çok güzel bir saat.”

“Haydi gidip bir tur atalım” dedi Nicole.

Moralsizliğini üzerinden atmıştı. André buraya Macha’yı görmeye gelmişti: Mümkün olduğu kadar onunla beraber olmak istemesi normaldi. Üçünün beraberce geçirecekleri akşamı neşeyle bekliyordu.

*

Leningrad’da kaldıkları otel André’yi büyüledi. Üst kısımlarında, etrafı rokoko bir çiçek zinciriyle çevrilmiş ve katlara göre pembe, yeşil ya da mavi ipek perde gerilmiş oval bir pencere olan, inci grisi kapıların açıldığı uzun koridorlar. Odada bir perdeyle gizlenen bir yatak girintisi ve insanı duygulandıran eski mobilyalar: Yalancı mermerden ağır bir yazı masası, siyah deri bir kanepa, üzerine saçaklı bir kilim örtülmüş bir masa. Mermerden yarı çıplak bir genç kızın hınzır bir gülümsemeye elbisesini düzelttiği –yoksa kaldırıyor muydu?– yemek salonunu kristal salkımlı avizeler aydınlatıyordu.

“Servis Moskova’daki kadar yavaş!” dedi Nicole. “Neyse ki orkestra fazla gürültülü değil.”

“Çok ağır çalışıyorlar” dedi André, kullanılmış servisle rin kaldırılmadığı bir masaya yaklaşan bir garsonu gözleriyle takip ederek; garson masaya bir kadeh bıraktı ve tefekküre dalmış bir edayla kadehi seyre daldı. Hepsinde de acelesi olan

müşterileri çileden çıkaracak tutuk ve ne yapacağını bilmez haller vardı. Duvar ustaları, sokaklarda çalışırken gördükleri yol işçileri, memurlar, satıcılar da insanda bir laçkalık izlenimi uyandırıyor. Oysa bu ülke tembeller ülkesi değildi: Öyle olsa, birtakım alanlarda o kadar olağanüstü başarılar elde edemezlerdi. Herhalde bilim insanları, teknisyenler özel bir formasyondan geçiyordu, zihniyetleri farklıydı.

“İşte hesap geldi” dedi Macha.

Çıktılar. Akşamın saat onundaki aydınlık ne kadar da güzeldi! Öğleyn sarayların renkleri parlak güneşin altında ezilmişti. Şimdi ise solan güneşin altında maviler, yeşiller, kırmızılar usulca titreşiyordu.

“Muhteşem bir şehir” dedi Nicole.

Muhteşem. Saydam ve uçucu kuzey renklerinin altında İtalyan barokunun zarafet ve ihtişamı. Ve mavi benekli beyaz Neva nehri boyunca o neşe! Daha çok gruplar halinde yürüyüp şarkılar söyleyen gençler vardı.

“Ama sen yine de Pskoff ve Novgorod’a gitmek istiyorsun.”

“Hepsi için zaman var” dedi Macha.

Şüphesiz öyleydi, André’ye kalsa, burada on gün kalabilirdi. Leningrad. Petrograd. Saint-Petersburg. Bunların hepsini anlamak, hatta hepsini aynı anda anlamak isterdi – olmayacak rüya. Bir kış günü kuşatılmış şehri, kadını erkeğiyle karda bata çıka ilerleyen ve düşüp bir daha asla kalkamayan insanları, donmuş toprakta yerde sürüklenen cesetleri. Nevski Prospekt’i kaplayan cesetleri, koşuşan adamları, ısıklık çalan kurşunları, Kışlık Saray’a hücum eden denizcileri. Lenin, Troçki. İlkgençlik yıllarının büyük destanının üst üste izlenimler halinde belirmesini sağlamanın bir yolu yok muydu, o zamanlar çok uzak olan bu destan bugün o kadar yakındı ki, çünkü ayakları o efsanenin cereyan ettiği yerlere basıyordu. Dekor aynen duruyordu; ama insanların

ve olayların canlanmasına yardımcı olmuyordu. Tersine. Tarihçiler bunları yeniden yaşatmayı kısmen başarıyordu; ama onları takip etmek için varolan dünyayı terk etmek, önünde bir kitapla tek başına bir büronun sessizliğine kapanmak gerekiyordu; bu sokaklarda gerçekliğin ağırlığı, yoğunluğu geçmişin seraplarını bastırıyordu; geçmiş bu taşlar arasına yazmak olanaksızdı. Ama bu akşam güzelim bir beyaz gecede Leningrad vardı. 63'te ağustosta gelmişlerdi, güneş batıyordu. Bugün batmıyordu. Şenlik vardı. Rıhtımlar üzerinde kızılı erkekli gençler bir gitar sesinde dans ediyorlardı. Daha başkaları leylaklardan yıkılan Marsovo Polye Meydanı'ndaki banklara oturmuş gitar çalıyordu: Fransız bahçelerindekilere benzeyen dolgun salkımlı leylaklar; daha koyu renkli, baharlı kokusu olan Japon leylakları. Bir bankın üzerine oturdu- lar. Bu gitarlı gençler kimlerdi? Öğrenciler, memurlar, işçiler mi? Macha'ya bunu sormaktan vazgeçti. Çoğu zaman Macha ne cevap veremeyeceğini bilemiyor, bu yüzden üzülüyordu. Bir rehber olarak Macha onu biraz hayal kırıklığına uğratmıştı. Belki de yabancı kökenli olması yüzünden ondan kuşkuluyorlardı; ya da toplum başka yerlerdeki gibi burada da katmanlar halindeydi; Macha işçilerin, köylülerin hayatı hakkında da, André'nin aydınlanmayı çok istediği muazzam bilimsel ve teknik kalkınma hakkında da hiçbir şey bilmiyordu.

"İlk beyaz gecem" dedi Macha. "On beş yaşındaydım. Kendimden geçmiştim. Annemle babamın nasıl o kadar sakin durabildiklerini anlayamıyordum. İşte o gün, evet, yaşlanmanın korkunç bir şey olduğunu düşündüm."

"Artık öyle düşünmüyorsunuz" dedi Nicole.

"Hiçbir zaman kendimi bu kadar iyi hissetmemiştim" dedi Macha. "Peki ya siz, gençliğinizi arıyor musunuz?"

"Hayır" dedi Nicole.

André'ye gülümsedi:

“Başkaları da sizinle aynı zamanda yaşlandığı sürece.”

“Benim ilk beyaz gecem” dedi André içinden Macha’ya bir cevap gibi: Birden bir huzursuzluğa kapıldı: Bu mutlu güzel gece ona ait değildi; ona sadece dışardan bakabilirdi, onun gecesi değildi. İnsanlar gülüyor, şarkı söylüyorlardı, kendini dışlanmış hissetti: bir turist. Turist olma halini asla sevmemişti. Ama sonuçta, turizmin ulusal endüstri olduğu ülkelerde, gezip dolaşmak oralarla bütünleşmenin bir yoluydu. İtalyan kafelerinin önlerinde ya da Londra publarında o da ötekiler gibi bir müşteriydi, espresso’nun tadı onun ağzında da Romalıların ağzında da aynıydı. Burada insanları çalışırken tanımak, onlarla beraber çalışmak gerekirdi. Onların eğlencelerine dahil edilmemişti, çünkü aktivitelerinde de yoktu. İşsiz güçsüz biriydi. Bu bahçedeki hiç kimse işsiz güçsüz değildi. Sadece Nicole’le o öyleydi.

Ve onların yaşında kimse yoktu. Herkes ne kadar da gençti! O da genç olmuştu. O zamanlar hayatın sahip olduğu o yakıcı ve hoş tadı hatırladı: bu gençler için bu gecenin öyle bir tadı vardı, geleceğe gülümsüyorlardı. Leylak kokuları ve geceyarısı şafağının serinliğinde bile olsa, gelecek olmadan şimdiki zamanın ne anlamı vardı? Bir süre düşündü: “Bu bir rüya, uyanacağım, vücudum eski haline dönecek, yirmi yaşındayım. Hayır. Bir yetişkin, yaşını başını almış bir adam, neredeyse bir ihtiyar.” Onlara imrenerek şaşkınlıkla bakıyordu: “Neden artık onlardan biri değilim? Bu bana, benim başıma nasıl gelebildi?”

İki saatlerini geçirdikleri Ermitaj’dan yürüyerek döndüler: bu yılki üçüncü ziyaretleri: Tekrar görmek istedikleri her şeyi gördüler. Ertesi gün Pskoff’a gideceklerdi, Puşkin’in malikânesini ziyaret edeceklerdi; Macha kırların çok güzel olduğunu söylüyor, Nicole ot kokusunu içine çekeceğini düşündükçe seviniyordu. Leningrad son derece güzel bir şehirdi ama insan boğuluyordu. Kat görevlisinin uzattığı anahtarı

aldı; kadın Macha'ya bir şey söyledi: Intourist Bürosu acilen onu çağırıyordu.

"Yine bir zorluk çıkaracaklar" dedi Nicole.

"Herhalde halledilmesi gereken bir iki ayrıntı olmalı" dedi André.

André'nin şu iflah olmaz iyimserliği! André Rusça gramer kitabına gömüldü, Nicole *Humanité*'yi açtı.

Nicole bu araba yolculuğunu, manzaraları, temiz havayı, yeni bir şeyleri çok çok istiyordu. Ermitaj, Smolny, saraylar, kanallar: Bunları ezbere biliyordu, burada üç gün daha geçirmek istemiyordu.

Macha kapıyı itti: "İzin reddedildi!" dedi öfkeli bir sesle.

"İçime doğmuştu!" dedi Nicole kendi kendine, yıkılmıştı.

"Intourist'teki herifle dövüştüm. Ama onun da elinde bir şey yok, emir öyleymiş. İnsan çileden çıkıyor. İnsanı çileden çıkarıyorlar."

"Onlar da kim?" diye sordu André.

"Tam olarak bilmiyorum. Bana hiçbir şey söylemek istemedi. Belki askeri manevra falan vardır. Ama muhtemelen hiçbir şey yoktur."

Nicole'ün içinden yükseldiğini hissettiği panik duygusu abartılıydı. En ufak bir aksilik karşısında sabırsızlık, sıkılma korkusu, bunlar sinir bozucu hale gelmeye başlamıştı. "Bakalım. Yarın hemen Novgorod'a gitmeli: ama otelde yer bulunmazdı, her şeyi daima önceden ayarlamak gerekiyordu. Yoksa Moskova'daki günler bitip tükenmek bilmeyecekti. Çabuk, başka bir şey bul."

"Peki şu bahsettiğiniz gezi? Hani şu adadaki manastır?"

"O da yasaklanacaktır."

"Yine de deneyebilirsiniz" dedi Nicole.

"Aa! Yok artık!" dedi André. "Bütün o sinir bozucu işlemlere yeniden başlayıp bir kez daha hayır cevabını almasına hiç

gerek yok. Sakin sakin burada kalalım. Şu kadarını söyleyeyim, o manastırı görmek hiç içimden gelmiyor.”

“Tamam, artık bundan bahsetmeyelim” dedi Nicole.

Onlar yanından ayrılır ayrılmaz, Nicole kendini öfkesine bıraktı: “Üç gün daha burada can sıkıntısından patla!” Birden her şey ona sıkıcı geldi: birbirini kesen bu dümdüz geniş bulvarlar, monoton sokaklar, bitmek bilmeyen müzikli akşam yemekleri, otel odası, buradaki bütün hayat ve André’yle Macha’nın sonu gelmeyen tartışmaları: André, Macha’nın nefret edip ürktüğü Çinlileri savunuyor, Macha’nın desteklediği, ne pahasına olursa olsun barış içinde birlikte yaşama politikasını eleştiriyordu. Didişip duruyorlardı. Ya da André, Macha’ya Nicole’ün artık ezbere bildiği hikâyeler anlatıyordu. Nicole onu yalnızken bir türlü göremez olmuştu; ya da aralarında bir konuşma geçemeyecek kadar kısa anlarda görüşebiliyorlardı; André Rusça bir kitaba, kendisi bir gazeteye sarılıyordu... Alnını pencereye dayadı. Şu aşı boyası ve siyah kilise ne kadar da çirkindi! “İzin reddedildi!” En azından kendisi tartışabilse, mücadele edebilseydi. Ama her şey Macha’nın sırtına binmişti, belki o da çok çabuk pes ediyordu. Böyle bağımlı olmak Nicole’ün sinirine dokunuyordu. Nicole başta bununla eğlenmişti ama şimdi ona fazla geliyordu. Paris’te kararları ya André’yle beraber ya tek başına alarak hayatının merkezinde duruyordu. Burada girişimler, buluşlar bir başkasına düşüyordu; Nicole Macha’nın dünyasında sadece bir öğeydi. Kitaplarına baktı; yanında çok az kitap getirmişti, onu ilgilendirenleri de Moskova’dayken okumuştı. Pencereye döndü. Meydan, ortasındaki yuvarlak park, banklarda oturan insanlar, öğle sonrasının yavan ışığında her şey ona kasvetli geliyordu. Zaman durmuştu. Hem çabuk hem de bu kadar ağır geçmesi korkunçtu – içinden bu haksızlık demek geliyordu. Bourg lisesinin kapısından içeri giriyordu, neredeyse öğrencileriyle yaşıttı, kır saçlı yaşlı öğretmenlere acıyarak ba-

kıyordu. Ve hoop! O da yaşlı bir öğretmen olmuş ve lisenin kapıları kapanıvermişti. Ders verdiği sınıflar yıllarca onu hiç değişmediğine inandırıp yanıltmışlardı: her yeni ders yılında onları hep aynı gençlikleriyle yeniden karşısında bulurdu ve bu hareketsizliği benimsemişti. Zaman okyanusunda daima yenilenen dalgaların dövdüğü, yerinden oynamayan ve yıpranmayan bir kayaydı o. Şimdiyse akıntı onu sürüklüyordu, ölümün kıyısına vurana kadar da sürükleyecekti. Hayatı trajik bir şekilde hızla geçip gidiyordu. Buna karşılık onun saat saat, dakika dakika, damla damla içi çekiliyordu. Hep şekerin erimesini*, hatıranın yatışmasını, yaranın kabuk bağlamasını, can sıkıntısının geçmesini beklemek gerekiyordu. Bu iki ritim arasındaki tuhaf kopukluk. “Günler benden dörtünale uzaklaşıyor, bense her birinde beklemekten tükeniyorum.”

Pencereden uzaklaştı. İçinde, etrafında, göz alabildiğine bu nasıl bir boşluktu. Bu yıl Philippe’e araştırmalarında yardım etmişti. Ama Philippe’in geldiği noktada artık ona yardımcı dokunamazdı. Zaten Philippe başka yerde yaşıyordu. Laf olsun diye, amaçsızca okumak, çapraz bulmacadan ya da yedi yanlışı bul oyunundan olsa olsa birazcık daha ilginçti. Kendi kendine şöyle demişti: “Bol bol zamanım olacak, bütün zaman benim olacak, ne büyük bir şans! İnsan yapacak bir şey bulamayınca bu bir şans olmuyor.” Hatta fazla bol zamanın insanı yoksullaştırdığını da fark etmişti. Bazen arduvaz bir çatının üstündeki bir yansımanın, göğün renginin ona verdiği –eskiden– yoğun, beklenmedik haz duygusu onu sabah erken evden çıkarken ya da metro çıkışında yakalardı. Sokaklarda zaman bolluğundan ağır adımlarla yürürken bu hazzı yakalayamıyordu. Güneşin parlaklığını yakıcı çıplak haliyle yüz yüze geldiğinizde değil, kapalı panjurlar arasından süzülüşünde çok daha iyi hissedersiniz.

* *Şekerin erimesini beklemek*: süreç felsefesi temsilcisi Bergson’un (1859-1941) sözü. Zaman çok çabuk geçse de, birtakım şeylerde belli sürelerden geçilmesi gerekir. (ç. n.)

Can sıkıntısına asla dayanamazdı. Bu öğleden sonra bu yüzden endişeye kapılacak kadar acı çekmesinin nedeni, bu sıkıntının geleceğinin üzerine de taşmasıydı. Arkadan ölüm gelene kadar can sıkıntısıyla geçecek yıllar. “Keşke projelerim olsaydı, keşke kendimi bir işe verseydim!” dedi içinden. Çok geç. Buna daha önce başlamalıydı, kendi hatasıydı. Sadece kendi hatası değil. André de yardımcı olmamıştı. Sinsice ona baskı yapmıştı: “Çok çalıştın, bırak şu yazılıları, gel yat... Biraz daha yatakta kal... Gel gezelim... Seni sinemaya götüreyim.” Nicole’ün isteyip de bir türlü icraata dökemediği bütün emellerini yıkmış, yaptığı şeyin farkına dahi varmamıştı. “Yapmam gereken tek şey ona teslim olmamaktı” dedi içinden. Kendine kinlenecek şeyler icat ediyordu. Ama ona karşı kin beslediği de doğrudu. André onunla tartışmaya bile gerek görmeden kestirip atmıştı: “Burada kalalım!” En önemlisi de, en önemlisi de, Macha’yı birazcık uzak tutmak için en küçük bir çaba harcamıyordu; böyle bir fikri aklına bile getirmiyordu. “Bana daha mı az önem veriyor? Paris’te o kadar sıkı bir alışkanlıklar ağıyla birbirimize bağlıydık ki, hiçbir soruya yer bırakmıyordu. Ama bu koruyucu zırhın altında aramızda canlı ve sahici ne kaldı? Onun benim için ne ifade ettiğini bilmek, benim onun için ne ifade ettiğim hakkında bana bir şey söylemiyor.” Kararını verdi, “Onunla konuşacağım”. Macha’nın Moskova’da ilgileneceği işleri vardı, onu her an yanlarında tutmak zorunda değildiler. Yine de eğer o kendiliğinden istemiyorsa, başbaşa kalmak için ayarlamalar yapmak neye yarardı? Hayır. Onunla konuşmayacaktı. Philippe’e bir mektup yazmaya başladı.

“Burası hâlâ ibadet edilen bir kilise. Girmek ister misiniz?” dedi Macha.

“Elbette” dedi Nicole. “Ayy! Altın yaldızlı ışık ne kadar da güzel.”

Duvarlardaki, ikonostas* üzerindeki ikonalar yumuşak bir ışıkla parlıyordu, gölgeler bile sanki altından dökülmüş gibiydi. Ama koku André'nin midesini kaldırdı: buhur, mum kokuları, dizlerinin üstünde yerde sürünerek mırıl mırıl dua okuyan, secdeye kapanıp yeri öpen ihtiyar kadınların kokusu. Burası Katolik kiliselerinden de rahatsız ediciydi. Sol tarafta, arkadan genizden gelen bir ses yükseliyordu. Yaklaştılar. Tuhaf bir manzara. Kara ipek sakallı, usulüne uygun giyinip kuşanmış bir patriğin etrafında genç erkek ve kadınlar halka olmuş dönüyordu, her birinin kucığında beyazlar giydirilmiş ağlayan bebekler vardı. Patrik bebekleri bir serpmişle ısıtıyor, bir yandan da dualar okuyordu. Sanki bir oyundu, anneler ve babalar ağlak çocuklarını kollarında sallayarak halka olmuş dönüyorlardı.

"Toplu vaftiz! Hiç böyle bir şey görmemiştim" dedi Macha.

"Çocukların vaftiz edilmesi yaygın mı?"

"İnançlı yaşlı bir anneniz varsa ve onu üzmemek istemiyorsanız..."

"Peki ya şuradaki, o nedir?" dedi Nicole.

Duvara sandıklar dayamışlardı: Boş tabutlar... Ve sekiz tanesi yan yana yere dizilmişti, her birinin içinde bir ölü vardı: Çeneleri bağlanmış, üstleri açık ve balmumu gibi yüzlerin hepsi birbirine benziyordu.

"Gidelim" dedi Nicole.

"Etkilendin mi?"

"Bir hayli. Sen etkilenmedin mi?"

"Hayır."

André kendi ölümünü kayıtsızlıkla düşünürdü: fazladan yaşamak, çökmüşken yaşamaya devam etmek ona ölümden de beter geliyordu. Başkalarının ölümeleri... Katılmıştı. Yirmi beş yaşındayken babasını kaybettiğinde hüngür hüngür ağla-

* İkonostas: Doğu kiliselerinde ikonalarla süslü pano. (ç. n.)

mıştı. Ama iki yıl önce aslında çok sevdiği kız kardeşini göz yaşı dökmeden toprağa vermişti. Ya annesi? Macha onunla aynı zamanda aynı şeyi düşündü.

“Ölmeden önce babaannemi görmeyi çok isterdim” dedi Macha. “O ölürse üzülür müsün?”

André tereddüt etti:

“Bilmem.”

“Ama sen annene taparsın!” dedi Nicole şaşırmış bir tonla.

“Ben üzülürüm” dedi. “Ayrıca bu bende tuhaf bir etki uyandıracaktır. Bizden önceki kuşaktan geriye artık kimse kalmamış olacak. Bu bizi bir adım öne çıkaracak.”

Nevski Prospekt üzerinden taksiyle döndüler, bir açık hava kafesine oturdular.

André bir konyak söyledi: pek iyi değildi ama kafelerde votka servisi yapılmıyordu. Konyağın fiyatı ayyaşların şevkini kıracak kadar pahalıydı. Aslında pek çok insan cebinde votka şişesiyle geliyordu.

“Dini cenaze çok mu?”

“Hayır. Orada da daha çok yaşlı kadınlar cenazelerinin kiliseden kalkmasını istiyor ya da ölülerini oraya götürüyorlar.” Macha tereddüt etti:

“Bu arada, ben bir Pazar sabahı Moskova’da bir kiliseye girdim ve şaşırdım. Epeyce insan vardı, orta yaşlılar, hatta gençler. Eskisinden çok daha fazla.”

“Bu üzücü” dedi André.

“Evet.”

“Eğer insanlar göklere inanmak istiyorlarsa, bu onların yeryüzünde artık pek fazla şeye inanmadıklarını gösterir. Bu da burada izlenmeye başlanan refah politikasının senin dediğin kadar başarılı olmadığını gösteriyor.”

“Ah! Refahmış! Abartma ama” dedi Macha. “Bugün ideolojik açıdan bir gerileme döneminde olduğumuzu asla inkâr etmedim” diye ekledi.

“Ne kadar zaman sürecektir bir dönem?”

“Bilmiyorum. Vassili ve okul arkadaşları gibi coşku dolu gençler var. Onlar mutluluğu da özgürlüğü de dışarda bırakmayacak bir sosyalizm için mücadele edeceklerdir.”

“Güzel programmış” dedi André kuşkuculukla.

“İnanmıyor musun?”

“Ben öyle demedim. Ama en azından ben o sosyalizmi göremeyeceğim.”

Evet, rahatsızlığının bir adı vardı, sevmediği ama kullanmak zorunda olduğu bir ad: hayal kırıklığı. Genelde Çin’den, Küba’dan, S.S.C.B.’den, hatta A.B.D.’den geri dönüp de “Hayal kırıklığına uğradım” diyenlerden tiksiniyordu. Bu insanların kafalarında birtakım *basma kalıp* fikirlerle oralara gidip sonra da somut durumlar onları yalanlayınca söyledikleri hak-sızlıktı; hata onlarındı, gerçekliğin değil. Ama sonuçta kendi hissettikleri de buna benzer bir şeydi. Belki Sibiry’a’nın bakir topraklarını, bilim insanlarının çalıştığı şehirleri ziyaret etse farklı olurdu. Ama Moskova ve Leningrad’da umduğunu bulamamıştı. Tam olarak ne ummuştu? Belirgin bir şey yoktu. Her halükârda aradığını bulamamıştı. Elbette S.S.C.B. ile Batı arasında büyük bir fark vardı. Fransa’da teknik ilerlemeler ayrıcalıklılarla sömürülenler arasındaki uçurumu derinleştirmekten başka bir işe yaramazken, burada ekonomik yapılar bir gün herkesin onlardan yararlanması için ortaya konmuştu. Sosyalizm sonunda bir realite haline gelecekti. Bir gün bütün dünyada zafer kazanacaktı. Bu sadece bir geri çekilme dönemiydi. Bütün dünyada –belki Çin hariç, ama bu konuda bilinenler belirsizdi ve pek güven verici değildi– bir gerileme döneminden geçiliyordu. Olsun, bu dönemden çıkılacaktı. Bu mümkündü, muhtemeldi. André’nin gerçekleşip gerçekleşmediğini asla kontrol edemeyeceği bir ihtimal. Gençler için bu an başka bir andan daha kötü değildi, kendi yirmili yaşlarındaki dönemden daha kötü değildi: sadece, onlar için bir çıkış nokta-

sı olan bu yıllar kendisi için bir sonlanmayı ifade edecekti: bir düşüşü. Belki bu düşüşün arkasından gelecek sıçramaya yaşı yüzünden o tanık olamayacaktı. Marx, iyiliğe giden yolun, kötülükten de beter olduğunu söylemişti. İnsan gençken, önünde yanıltıcı, hayali bir sonsuzluk varken, bir sıçrayışta yolun sonuna atlıyor; ancak daha sonra, tarihin önünüze çıkardığı hesapta olmayan bedelleri aşacak gücünüz kalmıyor, bu bedelleri korkunç yüksek buluyorsunuz. André hayatının anlamını haklı çıkarması için tarihe güvenmişti: artık güvenmiyordu.

*

Sonuçta zaman çok çabuk geçmişti. Novgorod'da harika iki gün; ve bir haftaya kalmadan Paris'e, evine, hayatına, André'ye kavuşacaktı. André ona gülümsüyordu:

"Bir daça'ya* gitmek istiyordun: Tamam işte! Ayarlandı bile" dedi.

"Macha ne kadar düşünceli!"

"Bir kız arkadaşımın daça'sı, otuz kilometre uzakta. Yuri bizi arabayla götürecektir, ama bu Pazar değil, gelecek Pazar."

"Gelecek Pazar mı? Ama biz Salı günü dönüyoruz."

"Hayır Nicole: on gün uzatmaya karar vermiştik ya, biliyorsun."

"Bana tek kelime bile etmeden karar vermişsiniz!" dedi Nicole.

Birden kafasında kırmızı dumanlar, gözlerinin önünde kızıl bir sis belirdi, boğazında haykıran kırmızı bir şey. "Beni umursamıyor! Tek kelime bile etmedi!"

"Yoo, seninle konuştum. Seninle konuşmadan asla böyle bir karar almazdım. Sen de uygun görmüştün."

"Yalan söylüyorsun!"

"Macha'da biraz votka içtiğim ve senin bende ön belirtiler gördüğünü iddia ettiğin gündü. Bakü'de akşam yemeği

* Daça: Rusya'da büyük şehirlerin yakınında kır evi. (ç. n.)

yemiştik. Dönüşte yalnız kaldığımızda sana bundan bahsetmiştim.”

“Tek kelime etmedin; asla. Çok iyi biliyorsun. Yemin ederim, itiraz ederdim. Sen tek başına karar verdin, şimdi de yalan söylüyorsun.”

“Unutmuşsun. Haydi ama: hiç ben sana emri vaki yaptım mı?”

“Her şeyin bir ilki var. Üstelik bir de yalan söylüyorsun. Bak işte bu ilk kez olmuyor.”

André eskiden hiç yalan söylemezdi. Ama bu yıl küçük şeyler için yalan söylemişti: iki defa. Gülererek özür dilemişti: “Yaşlılıktan; insan tembelleşiyor; açıklamaya kalksam çok uzun sürecekti, ben de kestirmeden gittim.” Bir daha yapmayacağına söz vermişti. Tekrar yapmıştı. Ve bugünkü, dibine kadar içilmiş bir şişe, atlatılan bir doktor ziyareti hikâyesinden çok daha ciddi idi. Nicole’ün öfkesi. Nicole André’ye nadiren, çok nadiren öfkelenirdi. Ama öfkelen-di mi de, onu André’den ve kendinden binlerce kilometre uzağı, hayatının dışına, benliğinin dışına, hem dondurucu hem yakıcı korkunç bir yalnızlığa sürükleyen bir kasırğa kopardı...

André değışen, asılan yüze, sıkılan dudaklara, eskiden onu çok korkutan, hâlâ da allak bullak eden o yüze bakıyordu. “Ona söyledim, unutmuş. Söylediğim gün, Nicole burada olmaktan hâlâ zevk alıyordu, on gün fazla ya da eksik, o kadar da önemli değildi. Yavaş yavaş sıkılmaya başladı, Philippe’i özledi, ben ona yetmiyorum, ona asla yetmedim. Bunu ona Baku’daki akşam yemeğinden sonra bu odada söyledim. Hafızalarının çok sağlam olduğına inanan bütün insanlar gibi, yanıldığını asla kabul etmeyecek. Yine de ona danışmadan karar vermeyeceğimi çok iyi bilir, bu seyahatte de bir dediğini iki etmemişti. Moskova’da on gün daha dünyanın sonu değil.”

“Baksana, burada on gün daha kalmak dünyanın sonu değil.”

Nicole'ün gözleri öfkeden, neredeyse nefretten kıvılcımlar saçıyordu:

“Sıkılıyorum! Benim sıkıldığının farkında değilsin!”

“Hayır, farkındayım. Philippe'i özledin, arkadaşlarını. Sana asla yetmediğimi çok iyi biliyorum.”

“Defol, beni rahat bırak. Seni görmeye dayanamıyorum. Defol.”

“Peki Yuri ile Macha? Bizi aşağıda bekliyorlar.”

“Onlara başımın ağrıdığını söyle. Ne söylersen söyle.”

André keyfi kaçmış bir halde kapıyı kapadı. “Benimleyen de sıkılıyor!” “Sana asla yetmedim” dediğinde itiraz bile etmemişti. André kalmaya o kadar da istekli değildi ama bu Macha için önemliydi; onu üzmemek istemiyordu. Nicole anlamalıydı... Ama onunla tartışma düşüncesini bile yüreği kaldırmıyordu. Aralarındaki her türlü anlaşmazlık André'ye dayanılmaz geliyordu. Neyse, akşam yemeğinden sonra hemen geri döner, herhalde Nicole de onu dinlemeyi kabul ederdi. Acaba onunla konuşmayı ihmal etmiş olma ihtimali var mıydı? Hayır, André kendini pijamalarıyla yatağının üstüne oturmuşken görüyordu, Nicole de saçlarını fırçalıyordu. Ne cevap vermişti? “Neden olmasın?” ya da buna benzer bir şey. Hiçbir zaman onsuz karar vermem ben, bunu çok iyi bilir.

Kapı kapanır kapanmaz Nicole gözyaşlarına boğuldu. Sanki André daha ölmeden onu sonsuza kadar kaybetmiş gibiydi. Giyotin bir dakikadan da kısa bir zamanda bir kelleyi uçurabilir; tek bir cümle bir dakikadan da kısa bir zamanda André'yle olan bağlarını koparmıştı: birbirlerine sımsıkı kenetlenmiş olduklarını nasıl hayal edebilmişti? Nicole André'ye nasıl düşkünse, geçmişleri yüzünden André'nin de ona o kadar düşkün olmasını doğal bir şey olarak kabul ediyordu. Ama insanlar değişiyor, André değişmişti. En kötüsü yalan söylemesi değildi: azarlanmaktan korkan bir çocuk gibi korkusun-

dan yalan söylüyordu. En kötüsü, bu kararı Macha'yla birlikte onu hesaba katmadan almasıydı, ona danışmayı, hatta haber vermeyi boşlayarak onu tamamen *unutmuş* olmasıydı. Durumlara kendini kandırmadan bakma cesaretini göstermek gerekir: André üç hafta boyunca başbaşa kalmaları için zemin yaratmaya hiç çalışmadı; bütün gülümsemeleri, bütün sevgisi Macha'ya yönelik; ben bir şey arzu etmişim etmemişim, umurunda bile değil. "Moskova'da kalalım. Yok, Leningrad'da kalalım." André burada olmaktan hoşlanıyordu. Öyle olması şartmış gibi, Nicole'ün de hoşlandığını sanıyordu. "Artık bu aşk değil: ben alışkanlıktan başka bir şey değilim."

Artık bu odada kalmaya dayanamıyordu. Yüzüne çeki düzen verdi, caddeye indi. Yürümek: korkularını, öfkelerini yatıştırmak için, bazı görüntüleri kafasından atmak için çoğu zaman yürürdü. Ancak, artık yirmi yaşında değildi, artık elisinde bile değildi, çabucak yorgun düştü. Küçük bir parkta, bir kuğunun süzüldüğü bir havuzun karşısındaki bir banka oturdu. İnsanlar geçerken ona bakıyorlardı, perişan bir hali olmalıydı, ya da sadece yabancı olduğunu fark ediyorlardı. André herhalde şu anda Yuri ve Macha ile, planladıkları gibi Moskova nehrinin kıyısındaki liman lokantasında yemek yiyordu. Belki akşamın keyfini çıkaramamıştı, bu bile kesin değildi, André kendini bulunduğu ana kaptırma ve onu rahatsız eden şeyleri silme sanatında ustaydı. Nicole'ü unutup, zihninden atıyor, kendi kendine onu sakinleşmiş bir halde bulacağını söylüyordu. André hep böyleydi: o mutluyorsa, Nicole de mutlu olmak zorundaydı. Aslında hayatları arasında tam bir simetri yoktu. André tam olarak ne arzu ettiyse ona sahip olmuştu: bir yuva, çocuklar, boş zaman, zevk ve eğlence, dostluklar ve birkaç heyecan. Oysa Nicole bütün gençlik emellerinden vazgeçmişti: onun yüzünden. André bunu fark etmeyi hiçbir zaman istememişti. Nicole onun yüzünden artık yaşamak için kalan zamanını nasıl kullanacağını bilemeyen

bu kadın haline gelmişti. Başka bir erkek olsa, onu çalışmaya teşvik eder, başkalarını telkin ederken, önce kendisi örnek olurdu. André ise onu vazgeçirtmişti. Nicole'ün dünyada ondan başka kimsesi yoktu, o gidince, elleri bomboş kalmıştı. Öfkede ne yaman bir çelişki var, aşktan doğuyor ama aşkı öldürüyor. Her saniye André'nin yüzünü, sesini aklına getirerek içindeki kini körüklüyor, kendini yiyip bitiriyordu. Kendi acınızı uydurduğunuz, aklınıza takılan her şeyde ciğerlerinizin söküldüğü ama yine de nefes almak zorunda olduğunuz o hastalıklardaki gibi. Otele dönerken sersemlemiş bir halde "Peki ne olacak?" diye sordu kendi kendine. Çare yok. Birlikte yaşamaya devam edeceklerdi, Nicole sıkıntılarını içine gömecekti, böyle kabullenerek, uzlaşarak bitkisel hayat yaşayan bir alay çift vardı. Yalnızlık içinde. "Ben yalnızım. André'nin yanında yalnızım. Artık bundan emin oldum."

Odanın kapısını itti. Yatakta pijamalarıyla André vardı, yerde terlikleri, gece masasının üstünde bir pipo ve bir paket tütün. Bir hastalık ya da sürgünlük yüzünden ondan uzak kalmış da, Nicole onu bu terkedilmiş eşyaların arasında yeniden bulmuş gibi, André bir an için yüreğine işlercesine var oldu. Nicole'ün gözleri yaşla doldu. Gerildi. Ecza çantasından bir tüp uyku ilacı aldı, iki adet yutup yatağa girdi.

"Yalnızım!" Endişe onu yıldırım gibi çarptı: ölüm korkusundan çok daha dayanılmaz olan var olma endişesi. Bir taş gibi çölün ortasında yapayalnızdı ama lüzumsuz varlığının bilincinde olmaya mahkûm edilmişti. Kasılan, gerilen bedeni sessiz bir feryattı. Sonra çarşafın arasına sokuldu ve uykuya daldı.

Sabah uyandığında André dertop olmuş, eli duvara dayalı bir şekilde uyuyordu. Nicole gözlerini çevirdi. İçinde ona karşı hiçbir duygu uyanmadı. Kalbi en küçük bir mumun bile ısıldamadığı terkedilmiş bir şapel gibi buz kesmiş ve kasvetliydi. Terlikler, pipo artık onu duygulandırmıyor; sevilen ama

artık orada mevcut olmayan birini hatırlatmıyordu; onunla aynı odada kalan yabancı şahsın bir uzantısından başka bir şey değillerdi. "Ah! Ondan nefret ediyorum!" dedi içinden umutsuzlukla. "Ona duyduğum bütün aşkı öldürdü!"

Nicole odanın içinde hiç konuşmadan, düşmanca bir tavırla gidip geliyordu. André gençliklerinde bu asık suratla sık sık karşılaşmıştı: "Kabul etmiyorum... Öyle olmaz..." O zamanlar bu katılık karşısında taş kesilirdi. André ondan daha büyüktü ama uzun zaman bütün yetişkinleri kendinden daha yaşlılarmış gibi görmüştü. Bugün Nicole sabrını taşırmıştı: "Daha ne kadar böyle surat asacak?" Nicole abartıyordu. André bu yolculuk boyunca onu memnun etmek için her şeyi yapmıştı. Ve bütün hayatları boyunca. Paris'te kalışı Nicole yüzündendi... Konuşuklarını unuttuysa bile, biraz olsun ona inanmalıydı. Sanki fırsat kolluyormuş da üstüne atlamış gibiydi: Nasıl bir kin besliyordu içinde? Daha parlak bir kocası olmadığı için üzülmüyor muydu? O halde, onu gerçekten sevmiyordu. Gerçekten sevseydi, onunla beraberken sıkılmazdı. Evliliklerinin başında André Nicole'ün soğukluğundan şikâyetçiydi: ama kendi kendine, bir gün gelecek.... diyordu. O günün geldiğine inanmıştı. Gelmeyeceğine inanmalıydı. Yaşlılıktan beklediği tek bir teselli vardı: Philippe evleniyordu, Nicole emekliye ayrılmıştı, Nicole tamamen ona ait olacaktı. Ama onu sevmiyorsa, André ona yetmiyorsa, kinlenip kinlenip surat ediyorsa, bu iki kişilik yalnızlık hayali tehlikelere çok açıktı. Belli bir yaşı geçince birbirlerinden ayrılamadıkları için birlikte kalan çiftlerin o hazin yaşlılığını yaşayacaklardı. Hayır, André buna inanamıyordu. Daha dün gülümsemesi sevgiyle ışıldayan kadınla, suratı öfkeden beş karış, dişlerini sıkan kadın aynı kadın mıydı?

"Bu surat ne böyle?"

Nicole cevap vermedi, André de kızmaya başlamıştı.

"Biliyorsun, eğer benden önce dönmek istiyorsan, seni tutan yok."

“Niyetim de öyle.”

André afalladı: Nicole’ün teklifini ciddiye alacağı hiç aklına gelmemişti. “Pekâlâ! Gitsin o zaman” dedi içinden. “Hiç olmazsa düşünüp kafamı toplayım, kendimi kandırmam, ben onun için eski bir alışkanlığım, o beni asla aşkla sevmeydi. Bir zamanlar bunu anlamıştım ama sonra unuttum. Bunu hatırlamalı. Aldırmamalı. Ne istiyorsa yapsın, umursamamalı. Ben de canımın istediğini yapmalıyım.” Villeneuve’deki bahçeyi, selvilerin ve güneşin altındaki güllerin kokusunu düşündü. “Moskova dönüşü Paris’ten ayrılacağım, gidip Provence’a yerleşeceğim, kendimi onun için feda etmekle çok aptallık etmişim. Herkes önce kendini düşünmeli.”

Kimsenin kimseyle iletişim kuramadığı, kimsenin kimseyi anlamadığı iddiası doğru mu yani, diye soruyordu Nicole kendine. Elinde bir bardak votkayla Macha’nın divanında oturan André’ye bakıyor ve bütün geçmişlerini yeniden gözden geçirmenin gerektiğini düşünüyordu. Yanyana ama birbirlerinden habersiz yaşamışlardı, herkes kendi için yaşamıştı, birbirlerine karışmamışlardı, şeffaftılar. O sabah odadan çıkmadan önce, André tereddütlü bir ifadeyle ona bakmıştı, bir açıklama yapacak gibiydi. Nicole kapıyı açmış, André onu izlemiş, takside de sessizliklerini korumuşlardı. Açıklanacak bir şey yoktu. Bu öfke, bu acı, katılaştıran kalbi, kelimeler bunlara çarpıp paramparça olurdu. Bunca ihmal, bunca kayıtsızlık! Macha’nın karşısında bütün gün cici bir komedi oynamışlardı. “André’den önce döneceğimi Macha’ya nasıl söylemeli?”

André, tek başına özgür, dördüncü votka bardağını içiyordu. Gençken alkol onu duygusal ve sevimli yapardı, biraz saçmaldı ama civıtmaz, sendelemezdi. Şimdiyse, ne zamandan beri konuşurken dili dolaşıyor, hareketleri ağırlaşıyordu, doktoru alkol ve tütünün ona iyi gelmediğini, yudum yudum içtiğinin kendi ölümü olduğunu söylemişti; Nicole’ün içine

öfkeden daha şiddetli bir korku düştü. “Çok içiyor.” Dudaklarını sıktı. André özgürdü, kendini ağır ateşlerde usul usul öldürmek istiyorsa keyfi bilirdi, nasılsa ikisi de sonunda ölecekti ve bazı hallerde bu yaşamaktan daha iyiydi. André’nin Macha’yla Rusça konuşmaya bir çalışmasında yaşlılık alameti vardı. Macha onun aksanına gülüyordu, ahbap çavuş gibi çok iyi anlaşıyorlardı. André zaman zaman düşünceli bir ifadeyle parmağıyla yanağını yokluyordu. Nicole’ün içinden haykırmak geliyordu: “Hayır, biz daha o kadar yaşlanmadık, henüz değil, hayır!” André değişmişti: Nicole bunu bu seyahatte fark etmişti – belki de sebebi, bir yandan onu hiç görmezken, öte yandan her an görmesiydi. Artık André’nin tek istediği kendini yaşama bırakmaktı. Daha önce sadece yaşamayı severdi. Ama yaşamak onun için sürekli bir icat, Nicole’ü de içine sürüklediği neşeli, sürprizlerle dolu bir maceraydı. Şimdiyse André’nin ot gibi yaşadığı hissine kapılıyordu: “İşte bu yaşlılık, istemiyorum.”

Kafasında bir şey titredi. İnsan başına bir darbe alır, görüşü bulanır, dünyayı farklı boyutlarda resimler halinde çift görür ve hangisini alta hangisini üste koyacağını bilemez ya, öyleydi. Hayatına ait iki resim, geçmişle, şimdinin resmi üst üste oturmuyordu. Bir yerde bir yanlışlık vardı. Bu an yalandı: bu André değildi, bu Nicole değildi, bu sahne başka bir yerde geçiyordu... Ne yazık ki hayır! Geçmiş bir seraptı; bu sık sık olur. Hayatları boyunca ne çok kadın hayatları hakkında yanılmıştır. Nicole’ün hayatı kendi kendini kandırdığı hayat değildi. André taşkın, heyecanlı biri olduğu için, Nicole onun kendisini tutkuyla sevdiğine inanmıştı. İşin gerçeği, André Nicole’ü görmeyince unutuveriyordu; aralarına giren üçüncü bir kişi onu rahatsız etmiyordu. Nicole için André’nin varlığı hiç eksilmeyen bir neşeydi ama André için aynı şey konusu değildi. “Hatta belki ona ağır geliyordumdur, belki de hep ağır gelmişimdir.”

“Macha, halledilecek bir mesele var: dönüşümle ilgili. Paris’te yapmam gereken işler var, anlıyor musunuz?”

“Aaah! Hikâye anlatma” dedi André. Kızına doğru döndü:

“Bana kızdı, çünkü kalış süremizi uzatmayı ona danışmadan karar verdiğim iddiasında. Aslında sen de biliyorsun ki, ona bahsetmiştim.”

“Kesinlikle” dedi Macha hararetle. “Ona biraz daha uzun kalmanızı önerdiğimde bana ilk söylediği şey: Nicole’le bunu konuşacağım, oldu.”

Şu ikisinin arasındaki suç ortaklığı!

“Konuşmadı. Bunu yapmayı unuttu ve bana yalan söylüyor.”

Yine o cadı Gorgone* suratı. Ama hayatında ilk defa Nicole onu yıldırılmıyordu. Nicole haksızdı, yerden göğe haksızdı. Macha arayı bulmaya çalışıyor, Nicole sert bir tavırla cevap veriyordu ve suçlar bir edayla kendine votka koyan André’ye bakıyordu, baş belası, işte aynen böyle biri olma yolundaydı Nicole. André votkayı Rus usulü, meydan okurcasına bir di-kişte bitirdi.

“İstedğin kadar sarhoş ol” dedi Nicole buz gibi bir sesle. “Umurumda bile değil.”

“Ne olur, bu kadar erken dönmeyin Paris’e, üzülüyorum” dedi Macha.

“Siz üzülüyorsunuz belki ama o üzülüyor.”

“Hayır, ben üzülüyorum.”

“Gördünüz mü? En azından bu noktada hemfikiriz. Yapma etme diyen olmadan on şişe votkayı patlatır artık.”

“En önemlisi, şu asık suratınla seni görmenin hiç de hoş bir yanı yok. Küçük bir ayrılığın ikimize de iyi geleceğini düşünüyorum. Moskova’dan dönüşte Villeneuve’e geçeceğim. Senden, yanıma gelmeni istemiyorum.”

* Gorgone: Bakışlarıyla insanı taşa çeviren yılan başlı canavar. (ç. n.)

"İçini rahat tut, peşinden gelmeyeceğim."

Nicole ayağa kalktı:

"Birbirimizi görmeye artık dayanamıyoruz: artık görüşmeyelim."

Kapıya doğru yürüdü. Macha kolundan tuttu:

"Bu çok saçma. Geri dönün. Konuşup anlaşın."

"İkimiz de bunu istemiyoruz."

Kapı çarpıldı.

"Gitmesine mani olmalıydın" dedi Macha.

"Bu sabah ona açıklamaya çalıştım; hiçbir şey dinlemek istemiyor. Cehenneme kadar yolu var!"

"Biraz fazla içtiğin doğru" dedi Macha.

"Tamam. Kaldır şu şişeyi."

Macha şişeyi kaldırdı ve kararsız bir ifadeyle André'nin karşısına oturdu.

"Baku'da ikiniz de az içmemiştiniz. Onunla konuşmayı unutmuş olabilirsiniz, konuştuğunu sanmış olabilirsiniz."

"Ya da o biraz sarhoş olduğu için hemen uykuya daldığından konuşmayı algılayamadı."

"Bu da mümkün. Ama ne olursa olsun, ikiniz de iyi niyetlisiniz; o zaman ne diye birbirinize küsüyorsunuz?"

"Ben onun iyi niyetli olduğunu inkâr etmiyorum. Benim yalan söylediğimi iddia eden o. Buna hakkı yok."

Macha gülümsedi:

"İkinizin böyle... çocuklar gibi didişeceğiniz aklımın ucundan geçmezdi."

"Altmışından sonra mı? Ama bilirsin, yetişkinler, hatta ihtiyarlar nedir? Yaşları şişirilmiş çocuklar."

En çok da yaşları yüzünden bu kavga ona iğrenç geliyordu. Nicole, geride bıraktıkları uzun uyumlu yıllara tamamen ihanet etmişti. André'nin samimiyetinden şüphe edebildiğine göre, ona asla tam olarak güvenmemiş, saygı duymamış olmalıydı. "Hele o içtiği kadehleri sayması: ka-

famı ütülemekten zevk alıyor. Artık onu düşünmek istemiyordu."

"Bana *Pravda*'yı uzat da çalışalım."

"Şimdi mi?"

"Sarhoş değilim ben" dedi biraz saldırgan bir ifadeyle.

Bir makaleyi çevirmeye başladı. Bir an sonra Macha ayağa kalktı:

"Nicole otele dönmüş mü bir telefon edeceğim."

"Neden dönmessin ki?"

"O kadar kendinde değil gibiydi ki."

"Ne olursa olsun ben onunla konuşmayacağım."

Nicole daha dönmemişti. Ne bir saat sonra ne de gece yarısı. Belki de dönmüştü de telefona cevap vermiyordu.

"Ben de seninle yukarı çıkıyorum" dedi Macha arabayı otelin önüne park ederken. "Otelde olduğundan emin olmak istiyorum."

Kat görevlisi André'ye anahtarı uzattı. O halde Nicole oda da değildi. Sessizlik, odanın boşluğu kalbini burktı. Votkanın dumanları dağılmış, dumanlarla birlikte öfkesi de geçmişti.

"Nerede olabilir?"

André onun bütün bistroların kapalı olduğu bu uyuyan şehirde dolaşıp durduğunu gözünün önüne getirmekten hoşlanmıyordu.

"Tek bir açık yer var, belki oradadır: National'in barı."

"Haydi gidelim" dedi André.

Nicole sarkmış ağzı, sabit bakışları, önünde bir bardak viskiyle oturuyordu.

André onun omzuna sarılmak, onu öpmek isterdi. Ama söyleyeceği ilk lafta Nicole'ün yüzü değişecek, sertleşecekti. Yaklaştı ve çekinerek gülümsedi. Yüz değişti, sertleşti.

"Burada ne işiniz var?"

İçmişti: kelimeler ağzında yuvarlanıyordu.

"Arabayla seni almaya geldik."

André elini hafifçe Nicole'ün omzuna koydu:

"Haydi, beraber bir kadeh içelim. Barışalım."

"Olmaz. Hem ben canımın istediği saatte döneceğim."

"Seni bekleriz" dedi André.

"Hayır, yürüyerek döneceğim. Tek başıma. Buraya kadar gelip beni zorlamanızı biraz fazla buluyorum."

"İzin verin de sizi ben götüreyim" dedi Macha. "Lütfen, bunu benim hatırım için yapın. Aksi halde saat ikiye kadar bekleyeceğiz, ben de yarın sabah erken kalkıyorum."

Nicole tereddüt etti:

"Tamam. Ama sizin için yapıyorum bunu. Sadece sizin için, sizin" dedi.

Işık gözkapaklarının arasından sızdı. Gözlerini kapalı tuttu. Baş kazan gibiydi ve korkunç üzgündü. Neden sarhoş olmuştu ki? Utanıyordu. Otele döner dönmez üstündekileri oraya buraya atarak yatağa devrilmişti. Kapkara derinlikler içine batıp kaybolmuştu; su gibi akışkan ve boğucuydu, mazotluydu ama bu sabah güçlkle sıyrılıp yukarı çıkıyordu. Gözlerini açtı. André yatak ucunda bir koltuğa oturmuş gülümseyerek ona bakıyordu:

"Hayatım, böyle devam edemeyiz."

André'ydi bu, Nicole onu tanıdı; geçmiş, şimdiki zaman: tek bir resim. Ama yüreğindeki o demir hançer hâlâ oradaydı. Dudakları titriyordu. Daha da kasılmalı, yükseklere düşmeli, gecenin yoğunluklarında boğulmalı. Ya da uzatılan bu eli yakalamaya çalışmalı. André rahatlatıcı düz bir sesle konuşuyordu; Nicole onun sesini severdi. Hafızasından kimse emin olamaz, diyordu André. Belki de onunla konuşmamıştı: ama konuştuğunu iddia ederken iyi niyetliydi. Nicole de artık hiçbir şeyden emin değildi. Bir gayret, cevap verdi:

"Ne bileyim, belki de benimle konuştun ama ben unuttum. Buna şaşardım ama olmayacak şey de değil."

“Ne olursa olsun, küsmemiz için hiç sebep yok.”

Nicole zar zor gülümsedi:

“Hiç” dedi.

André ona yaklaştı, omuzlarını kollarıyla sardı, şakağına bir öpücük. Nicole ona sokuldu ve yanağını André’nin ceketine dayayarak ağlamaya başladı. Yanağın üzerinden kayıp giden gözyaşlarının sıcak şehveti. Ne büyük bir gevşeme! Sevdığınız birinden nefret etmek ne kadar da yorucu. André onunla eskinin sözleriyle konuşuyordu: “Yavrucuğum, sevgilim...”

“Aptallık ettim.”

“Ama ben de sersemce davrandım. Seninle bir kere daha konuşmalıydım. Sıkıldığını anlamalıydım.”

“Yok! O kadar da sıkılmıyorum. Abarttım.”

“Seni yalnız görememekten sıkıldım”: kelimeler ağzından çıkmadı. Bu bir suçlama gibi olurdu. Ya da bir istek. Ayağa kalktı, banyoya geçti.

“Bak dinle” dedi André, Nicole odaya dönünce, “ben-den önce gitmek istiyorsan, git. Ama ben de seninle gelirim, Macha çok üzülür. Dün akşam bana kendisi teklif etti. Ama bu hoş olmaz. Senin kalmanı çok isterdim” diye de ekledi.

Nicole kıştırılmıştı. Öfkesinden yoksun kalmış, silahları elinden alınmışken, bu düşmanca –ve ne kadar da gereksiz– eyleme kalkışma gücünü kendinde bulamazdı. Paris’te onu bekleyen mi vardı?

“Dinle” dedi André, “ben de zamanı uzun bulmaya başladım. Moskova’da her gün turist olarak yaşamak hoş bir şey değil.”

“Her neyse, senin de dediğin gibi, on gün dünyanın sonu değil” dedi Nicole.

Koridorda Nicole André’nin koluna girdi. Barışmışlardı; ama Nicole’ün André’nin yanında olduğundan emin olmaya ihtiyacı vardı.

André sinemanın karanlığında yan gözle Nicole'ün profiline baktı. İki gün önceki kavgalarından beri Nicole ona biraz üzgün gibi geliyordu. Yoksa kendi üzüntüsünü Nicole'e mi yansıtıyordu? Araları tam olarak eskisi gibi değildi. Yoksa onunla on gün daha Moskova'da kalmaya razı olduğu için pişman mıydı? Ya da Nicole'ün güvensizliği ve öfkesi André'yi sandığından daha derin bir şekilde yaralamıştı. Kendini bir türlü şu kadın pilotun hikâyesine veremiyordu. Kafasında marazi düşünceler kurup duruyordu. Bir de Macha'nın yaşlanmak zenginleşmektir diye hayal kurduğunu düşündükçe! Pekçok insan buna inanıyor. Şarap yıllandıkça kıvamlanır, mobilyalara parlaklığını yıllar kazandırır, yıllar geçtikçe insan tecrübe ve bilgelik sahibi olur. Her bir an, daha mükemmel bir gelecek hazırlayan bir sonraki an tarafından sarmalanır ve doğrulanır, sonunda başarısızlıklardan da ders çıkarılır. "Her sessizlik atomu olgun bir meyve için bir şanstır." O bu tuzağa asla düşmemişti. Ama hayatı Montaigne tarzında bir ölümler dizisi olarak da görmüyordu: bebek, embriyonun ölümü değildi, ne de çocuk bebeğin ölümü. Nicole'ün ölüp dirildiğini asla görmemişti. Fitzgerald'ın fikrini bile reddediyordu: "Hayat bir bozulma sürecidir." Artık yirmi yaşındaki vücuduna sahip değildi, hafızası biraz zayıflıyordu ama kendini küçülmüş de hissetmiyordu. Nicole de kesinlikle öyle değildi. Şu son zamanlara kadar, seksen yaşına geldiklerinde de hâlâ kendilerine benzeyeceklerinden kesinlikle emindi. Artık buna inanmıyordu. Nicole'ü gülümseten bu iflah olmaz iyimserlik eskisi kadar sağlam değildi. Rüyasında tükürdüğünü gördüğü dişler vardı, onu tehdit eden şu takma dişler: çöküş ufuktaydı. En azından aşklarının asla inişe geçmeyeceğini umut etmişti; hatta, ihtiyarlayan bir Nicole daha çok ona ait olacakmış gibi gelirdi. Ama belki de aralarında bir şeyler bo-

zulma halindeydi. Hareketlerinden, sözlerinden geçmişin rutin bir tekrarı olanlarla, yeni ve capcanlı olanları nasıl ayırt etmeliydi? André'nin Nicole'e olan hisleri ilk günlerdeki kadar tazeydi. Peki ya Nicole'ün? Bunu ona sormanın yolu yoktu.

"Kitaplardan seçebilirsiniz" dedi Macha Nicole'e. İkisi onu oyalamak için biraz sinir bozucu bir işgüzarlık sergiliyorlardı. Dün iyi bir film: ama bu öğleden sonra şu kadın pilotun hikâyesi kafa ütöleyiciydi. Elbette okuyacaktı, başka ne yapabiliirdi? Macha bir çeviri üzerinde çalışıyordu, André elinde bir sözlük, *Pravda*'yı sökmeye çabalıyordu. Nicole bir etajere sıralanmış *Pleiades* dizisini inceledi. Romanlar, uzun hikâyeler, anılar, anlatılar: hepsini ya da neredeyse hepsini okumuştı; ama sınıfta açıklanan metinler dışında ne hatırlıyordu? Lisansını vereceği yıl her bir cümlesini didik didik ettiği *Manon Lescaut*'nun hiçbir bölümünü net olarak hatırlamıyordu. Yine de, artık hatırlayamadığı bu sayfalarla yeniden karşılaşmak düşüncesi onu tembelliğe itiyordu. Bir şeyi yeniden okumak onu sıkıyordu. İnsan oradan buradan bir şeyler hatırlar, ya da en azından hatırladığını sanır. Okuma sevincini veren şeyden mahrumsunuzdur: yazarla özgürce işbirliği, ki bunun kendisi de neredeyse bir yaratıdır. Nicole çağına karşı olan merak duygusunu koruyordu, yenilikleri takip ediyordu. Ama onu olduğu ve hep olacağı kişi yapan bu eski eserlerin ona vereceği artık ne vardı?

"Tek derdin seçme sıkıntısı" dedi André.

"Çok sıkıntılı."

Proust'tan bir cilt aldı. Proust farklıydı. Ezbere bildiği cümlelerin gelmesini bekliyor, onları Vinteuil'ün küçük müzik cümlesini duyduğunda mutlu olan anlatıcı kadar büyük bir mutlulukla karşılıyordu. Ama bugün Nicole dikkatini toplamakta zorlanıyordu. Düşünüyordu: artık eskisi gibi değil. André'ye baktı. Bir mevcudiyet, ne demekti bu? Arkasında sönnüp giden uzun bir hikâye vardı, şu sayfaların arasına kapatı-

lan metinler kadar tanıdık, onlar kadar unutulmuş bir hikâye. André Paris'te kilometrelerce uzakta da olsa mevcuttu. Hatta pencereden sarkıp onun uzaklaşmasını seyrederken, André yüreğinde en sarsıcı bir kesinlikle var olurdu: silueti küçülür, her adımda dönüş yolunu çizerek köşe başında gözden kaybolurdu; görünüşte boş olan bu alan doğal mekânıymış gibi onu karşı konulmaz biçimde Nicole'e geri getiren bir kuvvetler alanıydı: bu kesinlik, etten kemikten bir bedenden çok daha duygulandırıcıydı. Bugün André buradaydı, capcanlı, elini uzatsa tutacağı kadar yakın. Ama aralarında yalıtkan bir katman gibi görünmez ve elle dokunulmaz bir şey vardı: bir sessizlik katmanı. André bunun farkında mıydı? Kuşkusuz hayır. Sorsa şöyle cevap verirdi:

"Yok canım, her şey eskisi gibi. Değişen ne var?"

Hayatlarında kavgalar olmuştu – ama ciddi sebeplerle. İkisinden biri ya da öbürü bir macera yaşadığında: Philippe'in eğitimi konusunda. Bunlar şiddetin yaşandığı ama süratle ve kesin biçimde hallettikleri gerçek çatışmalardı. Bu defaki puslu dumanlı bir çatışma gibiydi, ateş olmadan çıkan bir duman; tam da bu belirsizliği yüzünden, tamamen dağılmamıştı. Şunu da söylemek lazım, diye düşündü Nicole, eskiden yatakta ateşli barışmalar yaşarlardı; gereksiz öfke ve sızlanmalar arzu, haz ve heyecanın içinde kavrulur, söner giderdi; kendilerini birbirlerinin karşısında mutlu ve yenilenmiş bulurlardı. Şimdi bu çareden mahrumdular. Böyle olunca da Nicole kafasında ince ince kuruyor da kuruyordu. Anlaşmazlıklarından büyük ölçüde kendisi sorumluydu: André'nin yalan söylediğine inanmıştı. (Peki, önemsiz şeyler hakkında da olsa neden daha önce ona yalan söylemişti?) O da hatalıydı. Meseleyi iki dakikada hallolmuş farz edeceğine onunla bir kez daha konuşmalıydı. Nicole fazla kuşkucu davranmıştı ama André de ihmalciydi ve öyle olmaya da devam ediyordu – Nicole'ün kafasından neler geçtiğini gerçekten hiç umursamıyordu.

Duygusuzlaşmış mıydı? Nicole kızgınlığının etkisiyle onun hakkında haksız şeyler düşünmüştü. Kocamış mı, hayır. Ot gibi mi, hayır. Ama belki eskisinden daha az duyarlıydı. İnsan ister istemez yıpranıyor: bunca savaş, kıyım, felaket, mutsuzluk, ölüm. Ya ben, Manon ölünce ben ağlayacak mıyım? İçinden üzülererek, "Artık bana 'yavrucuğum' diye seslenen kimse olmayacak" dedi. Ama bu bencilce bir düşünceydi. Manon'u bir daha görememek onu üzecek miydi? Kendisi konu André ve Philippe oldu mu çok hassastı. Ama ya başkaları konusunda? Hatta şu anda Philippe'e karşı, André'ye karşı bile içinde hiçbir sıcaklık hissetmiyordu.

Başladığı için devam eden bir çift: Onları bekleyen gelecek bu muydu? Dostluk, şefkat tamam da birlikte yaşamak için sahici bir neden yok: böyle mi olacaktı? Başlangıçta sahici nedenler vardı. Üzerinde en küçük bir üstünlük taslamaya kalan gençleri anında hoyratça bir tepkiyle reddeden Nicole'ü André, Nicole'ün kimsede görmediği bir temiz kalplilikle fethetmişti; André'nin "Tamamen yanılıyorsunuz!" diye sızlanırken o üzgün edası Nicole'ün elini kolunu bağlardı.

Annesinin üzerine titrediği, babasının ihmal ettiği Nicole'de kadın olmak bir yara gibiydi. Günün birinde bir adamın altına uzanma düşüncesi onu isyan ettiriyordu. André inceliğiyle, yumuşak sevgisiyle onu cinselliğiyle barıştırmıştı. Nicole cinsel hazı coşkuyla kabul etmişti. Hatta bir kaç yıl sonra bir çocuk istemiş ve annelik onu mutlu etmişti. Evet, Nicole'ün başka birine değil ona ihtiyacı vardı. Peki ya André, Nicole hırçınlığı yüzünden genelde insanlara sevimli gelmediği halde André neden onu sevmişti? Belki çok çektiği anne sertliği, anne ciddiyeti onun için aynı zamanda bir gereksinimdi ve Nicole'de bunları bulmuştu. Nicole ite kaka da olsa onun bir yetişkin olmasına yardım etmişti. Her halükârda Nicole kendinden başka hiçbir kadının André'ye uygun olamayacağını düşünürdü. Yanılıyor muydu? Peki ya

kendisi, başka bir erkekle daha dolu dolu kendisi olur muydu? Gereksiz sorular. Tek sorun, bugün onlarda nelerin kaldığıydı. Bilmiyordu.

Macha o öğleden sonra meşguldü: André'yle Nicole'ü ayrıntılı talimatlar verdiği bir taksi şoförüne emanet etmişti. Şehir dışında bir mahallede arabadan indiler – buraya üç yıl önce de gelmişlerdi, o zaman Moskova dışında sahici bir köydü. Eski izba'ların* sıralandığı bir sokaktan çıktılar.

“Çok hızlı yürüme: fotoğraf çekmek istiyorum” dedi Nicole.

Durup dururken, yanlarında seyahatlerinden hiçbir fotoğraf götürmemenin yazık olacağını dile getirmiş ve Yuri'nin makinesini ödünç almıştı. Şimdiye kadar neredeyse hiçbir zaman fotoğraf çekmemişti. André onun vizörde bir izba'yı çerçeve içine alışına baktı. “Çünkü benimleyken sıkılıyor”, diye düşündü. Takside birbirlerine söyleyecek şey bulamamışlardı. Oysa artık araları hiç fena sayılmazdı, zaten üzücü olan da buydu. Belki de André sıkıcı biri haline gelmişti; Villeneuve'deki tatillerinde bile birbirlerini buradaki kadar görmezlerdi: Nicole onun varlığına aşırı doymuş durumdaydı. Sıkıldığı için de, artık kendisi de eğlenceli olmaktan çıkmıştı. Nicole ikinci bir izba'nın daha fotoğrafını çekti, bir üçüncünün daha. Güneşin altında evlerinin kapısında oturmuş çene çalan insanlar ona hoşnut olmayan bir ifadeyle bakıyorlardı; içlerinden biri André'nin anlamadığı ama pek de sevimliye benzemeyen bir şeyler söyledi.

“Galiba senin fotoğraf çekmenden hoşlanmıyorlar” dedi.

“Neden?”

“Bu izba'lar güzel ama onlar bunları sefil buluyor ve senin gibi pis bir yabancı kadının onların sefalet içindeki hallerini çekip görüntüleri yanında götüreceğinden şüpheleniyorlar.”

“Tamam, çekmiyorum” dedi Nicole.

* İzba: Ahşap kullanılarak yapılmış geleneksel Rus evi. (ç. n.)

Aralarına bir sessizlik çöktü. Aslında André bu seyahati uzatmakla hata etmişti. Macha açısından bile olsa, nasıl bir ilerleme sağlayacaktı bu? Zaten çok uzun bir zaman için birbirlerinden ayrı kalacaklardı: iki yıl, üç yıl, daha uzun? Hemen görüşmek için gerçekten istek duyacaklar mıydı? 60'ta ona Paris'i göstermek, 63'te onunla S.S.C.B.'yi keşfetmek, bunlar çok büyük şenliklerdi. Bu defa aynı neşeyi –başlangıç haric– bulamamıştı. Macha'yı çok seviyordu, Macha da sevgisini karşılıksız bırakmıyordu: ama ikisi dünyayı o kadar farklı görüyorlardı ki; birbirlerinin hayatında gerçekten hiçbir yerleri yoktu. Geldiğinde onu büyüleyen o romantik serüven izlenimi yavaş yavaş dağılmıştı. Geçerli bir neden olmadan, havada öylesine teati edilmiş iki cümle için Nicole'e ters gitmek aptallıktı: "Paris'te yapacak özel bir şeyiniz yok – Yok."

"Aslında kalışımızı uzatmak aptallık" dedi.

"Eğer bu sana zevk bile vermiyorsa, aptallık" dedi Nicole.

"Pişman olduğun için mi?"

"Sen pişmansan ben de pişmanım."

Tamam. Yine oldukları yerde dönüp duracaklar, bir yere varamayacaklardı. Diyaloglarında sıkışıp kalmış bir şeyler vardı; herkes ötekinin söylediği lafı öyle ya da böyle tersten alıyordu. Bunun içinden çıkmayı başaramayacaklar mıydı? Neden dün değil de bugün? Bir sebebi yoktu.

Bir kapı sundurmasının altından ve bir kilisenin önünden geçtiler, Nicole fotoğraf çekti. Biraz daha uzakta, bir tepenin zirvesinde karmakarışık bir mimarisi olan başka bir kilise yükseliyordu. Kilise Moskova nehrine tepeden bakıyor, arkasında geniş bir ova ve daha uzakta Moskova görünüyordu. Otların arasına oturup manzaraya baktılar.

"İşte. İlk defa yalnız kaldık ama birbirimize söyleyecek şey bulamıyoruz, canımız konuşmak bile istemiyor" diye düşündü Nicole buruklukla. Onunla birlikte Moskova'nın fotoğrafını çekmenin André'yi eğlendireceğini sanmıştı,

kartpostallar o kadar kötüydü ki. André fotoğraf çekmekle ilgilenmediği gibi, bu yüzden sinirlenmiş de benziyordu. Nicole otlara uzandı, gözlerini kapadı ve birden on yaşında oluverdi, bir çayırılığa uzanmıştı, yavaş yavaş o toprak ve ot kokusu vardı. Bir çocukluk hatırası neden bu kadar dokunaklıydı? Çünkü zaman sonsuza kadar genişler, akşam uzaklarda kaybolurdu ve sonsuzluk onun geleceğiydi. “Bu ülkede neyin eksikliğini çektiğimi biliyorum” dedi içinden. Vladimir’deki bir gece hariç buradaki hiçbir şey onu derinden etkilememişti, çünkü hiçbir şey onda çağrışım yapmıyordu. Hayatında onu duygulandıran anlar, daima kendilerinden başka bir şeyi çağrıştıran anlardı, bu anlar ona bir anımsama, bir önsezi, bir rüyanın gerçekleşmesi, yaşamaya başlayan bir tablo, özünde erişilmez ve gizemli birer gerçeklik imgesi gibi görünürdü. S.S.C.B.’de köklerinin olmaması bir yana, burayı İtalya ya da Yunanistan’ı sevdiği gibi uzaktan da sevmemişti. İşte bu yüzden burada en güzel şeyler bile sadece kendileriydiler, neyseler oydular. Nicole onlara hayran olabilirdi: ama karşılarında hiçbir heyecana kapılmıyordu. “Acaba André beni anlar mıydı?” diye geçirdi içinden. Hırçın bir tavırla kendi kendine “André ilgilenmiyor ki” dedi. Ama yine de istediği gibi birlikte yalnız kalmak ancak bundan yararlanamamak çok üzücüydü.

“S.S.C.B.’de neden hiçbir şeyin beni pek o kadar duygulandırmadığını şimdi anladım” dedi.

“Neden?” dedi André.

O kadar hazır, o kadar dikkatliydi ki –herkese karşı böyleydi ama en çok da ona karşı– Nicole onunla konuşmakta tereddüt ettiğine şaşırırdı. İçinden alçak sesle söylediği şeyleri bu bakışın sıcaklığı altında yüksek sesle ifade etmek kolaydı.

“Sonuçta bu yolculuk ikimizi de biraz hayal kırıklığına uğrattı” dedi André.

“Seni uğratmadı.”

“Başka türlü, uğrattı. Pek çok şeyi kavrayamadım. Geldiğimden bir adım ileri gitmiş değilim. Paris’e dönmekten memnun olacağım.”

Nicole’e azıcık sitemle baktı:

“Hiç sıkılmamış olsam bile. Seninle beraberken asla sıkılmam.”

“Ama ben de seninle olunca sıkılmıyorum.”

“Haydi canım sen de; ‘sıkıldım’ diye bağırdın bana.”

Sesinde gerçek bir hüznün vardı. Nicole o öfkeyle bağırarak o sözleri söylemiş, ama ne söylediğini unutmuştu. André bu sözlerle derinden incinmişe benziyordu. Nicole tereddüt etti, kararını verdi.

“İşin gerçeği, Macha’yı çok seviyorum. Ama seni o varken ya da o olmadan görmek aynı şey değil. Beni sıkan, seninle hiç yalnız kalamamaktı. Senin için bunun önemi yoktu, benim için var” diye ekledi buruklukla.

“Ama yalnız kaldığımız çok zaman da oldu.”

“Fazla olmadı. Hem sen Rusça dilbilgisine veriyordun kendini.”

“Bana söylemeliydin.”

“Canın istemiyordu.”

“Elbette istiyordum! Her zaman istemişimdir.”

André düşündü:

“Bu çok tuhaf! Bendeysen burada Paris’tekinden çok daha fazla görüşüyormuşuz gibi bir izlenim vardı.”

“Ama Macha hep yanımdaydı.”

“Onunla çok iyi anlaşıyormuşsun gibi bir halin vardı; sana fazla geldiğini hiç düşünmemiştim.”

“Onunla anlaşıyorum. Ama aramızda üçüncü bir kişi olunca aynı şey değil.”

André tuhaf bir şekilde gülümsedi:

“Sen hafta sonlarında Philippe’in de bizimle olmasını istediğinde ben de kendime hep aynı şeyi söylüyorum.”

Nicole ne diyeceğini bilemedi. Evet, Philippe'ten sık sık onlara katılmasını isterdi, bu ona çok doğal geliyordu.

"O çok farklı."

"Benim oğlum olduğu için mi? Yine de aramızda üçüncü bir kişi sayılır."

"Artık olmayacak."

"Bu seni bayağı üzüyor!"

Tekrar tartışmaya mı başlayacaklardı?

"Hiçbir anne oğlunun evlenmesinden hoşlanmaz. Ama bunu bir felaket haline getirdiğimi de sanma."

Sustular. Hayır. Tekrar sessizliğe gömülmeyelim.

"Philippe'in varlığının zaman zaman seni rahatsız ettiğini neden bana hiç söylemedin?"

"Beni sık sık soğuk davranmakla suçladın! Ayrıca, madem ne yaparsam yapayım öyle ya da böyle sana yetmiyorum, seni Philippe'ten mahrum etmekle elime ne geçecekti?"

"Ne dedin? Sen bana yetmiyor musun?"

"Of! Hayatında yerim olmasından memnunsun. Başka bir şeye sahip olman koşuluyla: oğlun, arkadaşların, Paris..."

"Bu söylediğin aptalca" dedi Nicole şaşkınlıkla. "Senin de benden başka şeylere ihtiyacın var."

"Eğer sen varsan, ben herşeyden vazgeçebilirim. Seninle kırsalda tek başıma gayet mutlu olurum. Bir gün bana oralarda sıkıntıdan patlarım dedin."

Villeneuve'de bu emeklilik hayali, Nicole'ün düşündüğünden de mi ciddiydi ne?

"Sen köy hayatını tercih ediyorsun, ben Paris'i, çünkü insan çocukluğundaki yerleri seviyor."

"Asıl sebep bu değil. Ben sana yetmiyorum, geçen gün bunu sana söyledimde itiraz bile etmedin."

Nicole hatırlamıştı. Kızgındı. André'nin beklediği kelimeleri ağzından çıkarmakta daima zorlanırdı – düğüm düğüm olur, kasılırdı.

“Kızgındım. Sana ilanı aşk edecek halim yoktu. Ama senin bana bağılı olduğun kadar benim de sana bağılı olduğumu düşünmüyorsan, o zaman sahiden de çok salakmışsın.”

Nicole sevgiyle gülümsüyordu: Söylediklerinde de gerçek payı vardı: Macha yanlarından hiç ayrılmamıştı.

“Sonuçta”, dedi André, “bir yanlış anlama oldu.”

“Evet. Ben seni özlediğim için sıkılırken, sen seninle beraberken sıkıldığımı düşünmüşsün: bu daha gurur verici.”

“Bense senin tamamen bana ait olmandan mutluydum ama sen bunu fark etmiyordun.”

“Ama neden birbirimizi bu kadar yanlış anladık?” diye sordu Nicole.

“Hayal kırıklığımız keyfimizi kaçırıyordu. Üstüne üstlük, bunu kendimize itiraf etmek de istemiyorduk.”

“Kendimize her şeyi itiraf etmelydik, kendimize ve ötekine” dedi Nicole.

“Sen her zaman her şeyi itiraf ediyor musun bana?”

Nicole tereddüt etti:

“Hemen hemen. Ya sen?”

“Hemen hemen.”

Birlikte güldüler. Şu son günlerde birlikte yaşamayı neden becerememişlerdi? Her şey yeniden o kadar tanıdık, o kadar kolay hale gelmişti ki.

“Sana söylemediğim ve önemli olan bir şey var” diye devam etti Nicole. “Moskova’ya geldiğimden beri bir yaşlılık şoku geçirdim. Yaşayacak çok az zamanım kaldığı kafama dank etti: bu da en küçük terslikleri dayanılmaz hale getiriyor. Sen yaşını hissetmiyorsun: ben hissediyorum.”

“Aa! Hissetmez miyim!” dedi André. “Hatta sık sık bunu düşünüyorum.”

“Sahi mi? Hiç bahsetmiyorsun.”

“Seni üzmemek için. Sen de bahsetmiyorsun.”

Bir an sessiz kaldılar. Ama bu artık aynı sessizlik değildi:

sonunda yeniden kurulan ve artık kesilmeyecek olan bu diyalogda sadece bir araydı.

“Dönüyor muyuz?” diye sordu Nicole.

“Dönelim.”

Nicole’ün koluna girdi.

Nicole “karşılıklı konuşabilmek büyük bir şans” dedi. “Kelimeleri kullanmasını bilmeyen çiftlerde yanlış anlamların neden çığ gibi büyüyüp sonunda aralarının tamamen bozulduğu anlaşılıyor.”

“Aramızda bir şeylerin bozulacağından biraz korkmuştum.”

“Ben de.”

“Ama aslında bu imkânsız” dedi André. “İster istemez sonunda karşılıklı açıklama yapmak zorundaydık.”

“Evet. Bu kaçınılmazdı. Gelecek sefer artık korkmayacağım.”

André onun kolunu sıktı:

“Gelecek sefer olmayacak.”

Belki de olacaktı. Ama bunun önemi yoktu. Bir daha asla birbirlerinden uzaklaşmayacaklardı. André o günler boyunca kafasından geçen her şeyi ona tam olarak anlatmamıştı. Belki Nicole de küçük şeyleri kendine saklamıştı. Bunun da önemi yoktu. Birbirlerine kavuşmuşlardı. Birbirlerini yeniden bulmuşlardı. André sorular soracak, Nicole cevap verecekti.

“Neden kendini yaşılanmış hissettin” diye sordu André.

Fransız edebiyatının en cesur kalemlerinden
Simon de Beauvoir'dan kısa ama vurucu bir başyapıt.

Moskova'da Yanlış Anlama, yaşını almış bir çiftin,
Nicole ile André'nin, Sovyetler Birliği'ne yaptığı
yolculuk sırasında yaşadığı krizi anlatıyor.

Yaşlılık, geçip giden zaman, dönemin politik
hayal kırıklıkları ve varoluş üstüne aforizmalarla
örülü bir uzun öykü olan *Moskova'da Yanlış Anlama*'yı
Beauvoir, 1965 yılında kaleme almıştı ve eser ilk kez
1992 yılında *Roman 20-50* dergisinde yayımlanmıştı.

Şimdiyse, Türkçede...

ISBN 978-975-08-3008-2

9 789750 830082

9 TL